

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2025. április 22–24.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

**A Dnyeszter-menti Köztársaság stratégiai jelentősége az orosz-
ukrán háború alakulásában földrajzi szempontból**

Jelige: *tejfölös*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2024. november

2025.

Tartalom

1. Bevezetés.....	1
2. A térség földrajzi jellemzői.....	3
2.1 Dnyeszter-menti Köztársaság.....	3
2.2 Odessza megye	11
3. A Dnyeszter-menti Köztársaság történelmi, politikai és gazdasági kontextusban.....	22
4. A földrajzi adottságok felhasználhatósága katonai stratégiai célokra.....	25
5. Következtetések.....	32
6. Felhasznált források	34
7. Mellékletek.....	38

1. Bevezetés

Ezen dolgozat megírásának az aktualitását a 2022 óta tartó orosz-ukrán háború esetleges kimeneteléről szóló diskurzus adja. A vizsgálat tárgya az a kutatási kérdés lesz, „Lehet-e szerepe, és ha igen, milyen szerepe lehet a Dnyeszter-menti Köztársaságnak¹ a háború kimenetelének alakításában katonaföldrajzi szempontból?”

Az ok, amiért fontos ezt a dolgozatot egy ilyen témában megírni, sokrétű lehet. Egyrészt fontos a lehető legtöbb forgatókönyvet szem előtt tartani a háború végét követő új *status quo-t* illetően területi, hatalmi és geopolitikai megközelítésből egyaránt, ezzel elkerülve a felkészületlenséget. Másfelől a dolgozat célja megvilágítani azt is, hogy bizonyos körülmények között egy alig számontartott, ENSZ által el nem ismert parányi területet sem szabad kihagyni a számításból, amikor egy konfliktust geostratégiai, geopolitikai és katonaföldrajzi megközelítésből szeretnénk értékelni.

A dolgozat hipotézise szerint a kis folyómenti régiónak jelentős lehet szerepe a háború végkifejletében. Az Odessza megye délnyugati része, azaz Odessza, valamint a várostól délnyugati, Moldovától pedig déli irányban elhelyezkedő ukrán földnyelv orosz kézre juttatásában. Figyelembe véve az országrész különböző földrajzi adottságait, az orosz hadsereg nagy valószínűséggel hasznát tudná venni. Ez az ukrán terület ránézésre nem tűnhet óriási veszteségnek Ukrajna szempontjából, ha összevetjük az ország eddigi területi veszteségeivel, az okozott és elszenvedett károkkal, de a dolgozat későbbi fejezeteiben tárgyalta alapján világossá válik majd, hogy nem lehet jelentéktelennek tekinteni a területet stratégiai szempontból.

A dolgozat második fejezete elsősorban a tárgyalt térség földrajzi jellemzőit, adottságait vizsgálja. Ennek keretein belül olyan fontosabb tényezőket emel ki a szöveg, mint a térség domborzata, a természetes vízfolyások és a természeti erőforrások. Értékeljük a terület településhálózatát, a közlekedési infrastruktúráját, a kikötőket. Tárgyalja a dolgozat a területre vonatkozó demográfiai adatokat is, mind az ukrán, mind a Dnyeszter-menti oldalt illetően, valamint a releváns gazdasági tényezőket is.

A *Dnyeszter-menti Köztársaság történelmi, politikai és gazdasági kontextusban* című fejezet hivatott röviden bemutatni azt, hogy mi vezetett el odáig, hogy a Moldovai Köztársaság Dnyesztertől keletre eső területén megmaradhatott egy oroszbarát, szovjet minta alapján működő kis államszerveződés. Ebben a fejezetben a történelmi vonatkozások mellett a

¹ A terület pontos megnevezése Dnyeszter Menti Moldáv Köztársaság, a dolgozat főleg az ismertebb nevét, a Dnyeszter-menti Köztársaságot használja majd.

transznyisztriai² terület aktuális gazdasági és politikai pozícióira is kitér a szöveg Oroszország, az EU és maga Moldova tekintetében is.

A dolgozat a vizsgált terület fontos természet-, és társadalomföldrajzi viszonyainak bemutatása után a negyedik fejezetben azt tárgyalja, hogy Transznyisztria katonai felhasználásával Oroszország ezeket az adottságokat miképpen tudja a saját katonai stratégiai céljainak elérésére felhasználni. A fejezet arról is tesz majd említést, hogy ez az Odesszától délnyugatra eső ukrán terület miért is lenne jelentős stratégiai nyereség az oroszok számára. Mindennek pontos meghatározásához a dolgozat felhasználja az Oroszországi Föderáció legfrissebb hivatalos külpolitikai stratégiájában megfogalmazott releváns tételeket (The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 2023).

Végül a dolgozat a fentiek alapján zárásképp összegzi a levont tanulságokat és következtetéseket a témával kapcsolatban. Ezek a következtetések érdekesek lehetnek majd abból a szempontból, hogy a jövőben Ukrajnának milyen mértékben érdemes figyelmet fordítani a vizsgált területre, valamint, hogy az ellenérdekelt oldalon az Oroszországi Föderációnak megérheti-e a valóságban egy ilyen katonai művelet megindítása.

² Transznyisztria a Dnyeszter-menti Köztársaságra alkalmazott másik név, a nemzetközi szakirodalomban is az erre jobban hasonlító angol *Transnistria* vagy *Transdnistria* kifejezésekkel találkozhatunk inkább.

2. A térség földrajzi jellemzői

2.1 Dnyeszter-menti Köztársaság

1. ábra: A Dnyeszter-menti Köztársaság (sárgával) elhelyezkedése a térképen Moldován belül (Forrás: Baban, 2015; <https://www.jstor.org/stable/resrep10271>; letöltés ideje: 2024. 09. 23.)

Az 1. ábra a Moldovai Köztársaságot ábrázolja. A közel 34 000 km² területű kelet-európai országot nyugati irányból Románia határolja 683 km hosszan, a Prut folyó képezi a természetes határt, amely, mint ahogy a térkép is szemlélteti, Moldova és Románia határvonalának legdélebbi pontján a Dunába torkollik (CIA, 2024). Moldova Ukrajnával is határos, az ukrán-moldáv közös határ 1 222 km hosszan (European Union External Action, 2024) egy nagyjából szabályos félkör-alakban veszi körbe a moldáv államot északi, keleti, valamint déli irányokból egyaránt. Bár az ország szárazföldi és vízi határokkal is rendelkezik, közvetlen hozzáférése nincs a Fekete-tengerhez. A Dnyeszter torkolatához legközelebb fekvő Palanca nevű moldovai kisvárost elhagyva, a valódi torkolat mentén fekvő Majaki már Ukrajnához tartozik (Google Maps, 2024).

Ettől a tényről függetlenül sem lehet figyelmen kívül hagyni a Dnyeszter folyót, ha erről az országról beszélünk, ugyanis ez az országot 437 km hosszan (Dniester Commission, 2024)

észak-déli irányban átszelő víztömeg választja el a szuverén moldáv állam területét a Szovjetunió szétesése után Moldovától való függetlenségét kikiáltó Dnyeszter-menti Köztársaságtól. Transznyisztria alatt azt a 4 163 km² méretű (BBC News, 2023) területet értjük, amely Moldova hivatalos területén belül a Dnyesztertől keletre és az ukrán határtól nyugatra esik, és amely nem melleleg Moldova területének 12%-át teszi ki (Baban, 2015).

Domborzatát tekintve a szakadár terület egy összefüggő síkvidéken terül el, még a legészakibb területein, ahol a Dnyeszter belép a területére, sem éri el a 200 méteres tengerszint feletti magasságot (Topographic Map, 2024). Ahogy a Dnyeszter mentén haladunk a folyó torkolata irányába, ez a tengerszint feletti magasság csökken, a terület legdélebbi pontjain esetenként 10 méter alatti a tengerszinthez viszonyított magasság (Topographic Map, 2024). A dolgozat témáját tekintve fontos megjegyezni, hogy az ukrán határon átkelve is a domborzat alig haladja meg a 250 métert az északon húzódó, legmagasabb pontokon sem (Topographic Map, 2024).

A *de facto*³ államnak egyetlen említésre méltó víztömeg található a területén, ez pedig a már több ízben említett, a terület nevét is adó Dnyeszter folyó. A folyó gazdasági jelentőségéről Safwan Rubio (2024)⁴ tett közzé egy írást⁵ a Dniester Commission oldalán. A folyó vízgyűjtőterületén Moldovában a Dnyeszter-menti régiót is beleszámítva nagyjából 2,7 millió ember él, akiknek egyúttal ez is az elsődleges ivóvíz forrása. A Dnyeszter amellet, hogy Moldova vízhasználatához több mint 50%-ban járul hozzá, nagyon fontos szerepe van a Dnyeszter-menti Köztársaság területén üzemelő ribnicai vaskohó működésében is. A folyó az ország mezőgazdaságában is meghatározó, ugyanis a vízgyűjtőterület moldovai részének 76%-a értékes mezőgazdasági termőterület. A Dnyeszter által szállított víztömeget számos transznyisztiai város is hasznosítja, úgy, mint Tiraszpol, Ribnica és Dubăsari. Utóbbi településről nevezeték el a Dnyeszter legjelentősebb vízerőművét, a Dubăsari-gátat, amely az 1966-os felújítása után az óránkénti 48 ezer kilowattos kapacitás elérésére is képes (Dubossary HPP, 2024). A víztározó 128 km hosszú és kb. 67,5 négyzetkilométernyi területet ölel fel. A Dnyeszter legjobban hajózható része a Dubăsari-gáttól a torkolatig húzódó szakasz, amely mindvégig a szakadár régió közvetlen természetes határát képezi.

³ A *de facto* államok olyan nem állami szereplők a nemzetközi térben, amelyek alapvetően megfelelnek az államiság paramétereinek, leszámítva, hogy nincs nemzetközi jogilag elismert állami státuszuk (Florea, 2014).

⁴ A jelen bekezdésre vonatkozó adatok szinte minden esetben ebből a forrásból származnak, így ez a szövegben külön nem jelenik meg folyamatosan hivatkozásként. Minden, a bekezdésben megjelenő eltérő forrásból származó adat esetén az feltüntetésre kerül, mint szövegek közötti hivatkozás.

⁵ Az írás a Moldovára vonatkozó adatokat a transznyisztiai terület beleszámításával értelmezi (Rubio, 2024: <https://dniester-commission.com/dniester-river-basin/#:~:text=The%20Dniester%20River%20Basin,%20an%20ecological>)

Moldova népessége a Dnyeszter menti területekkel együtt jelenleg az Our World in Data (2024) és a World Population Review (2024) legfrissebb adatai szerint is 3 050 000 fő körül van. Ebből kb. 760 000 fő él a Moldovai Köztársaság két legnagyobb városában, Kisinyovban (635 000 fő) és Baltiban (125 000 fő), valamint további 157 000-en a Dnyeszter-menti Köztársaság fővárosában, Tiraszpolban, és 110 000-en Benderben (World Population Review). A CIA Country Factsheet (2024) adatbázisában található adatok alapján Moldovában, ha az egész országot nézzük, a népesség több, mint 75%-a moldáv. Ezen kívül a jelentősebb etnikumok a román (7%), az ukrán (6,6%), a gagauz (4,6%), és az orosz (4,1%) (CIA, 2024)⁶. Az országban beszélt nyelvek esetében már van némi változás, mert a hivatalos nyelvnek számító románon és moldávon kívül az orosz is majdnem a lakosság egytizede beszéli, holott kevesebb, mint 5%-a orosz etnikumú (CIA, 2024).

Raion	Total	Moldoveni	Români	Ucraineni	Găgăuzi	Ruși	Bulgari	Romi	Alte	Nedeclarată
	Total	Moldovans	Romanians	Ukrainians	Gagauzians	Russians	Bulgarians	Romanies	Other	Undeclared
Moldova	2804801	2068058	192800	181035	126010	111726	51867	9323	13900	50082
mun. Bălți	102457	57176	2727	17454	130	15150	188	154	1448	8030
mun. Chișinău (populația recențată)	469402	304860	65605	26991	3108	42174	4850	256	5954	15604
Anenii Noi	78996	64406	4343	4657	248	3515	484	145	406	792
Basarabasca	23012	15085	1160	1242	1675	1919	1120	218	125	468
Briceni	70029	50240	1376	15572	35	1624	35	113	189	845
Cahul	105324	71840	11728	4921	2715	4626	4140	228	626	4500
Călărași	64401	50722	9853	2096	46	531	34	187	116	816
Cantemir	52115	43258	3800	721	362	545	3108	53	114	154
Căușeni	81185	68178	4203	1571	533	2762	917	18	165	2838
Cimișlia	49299	41479	1945	2388	202	1797	983	72	114	319
Criuleni	70648	60521	6354	2216	35	746	62	18	164	532
Dondușeni	37856	30222	967	4256	36	2010	33	93	89	150
Drochia	74443	64191	1971	6464	44	1178	34	288	139	134
Dubăsari [RM]	29271	27846	799	150	23	275	17	-	39	122
Edineț	71849	51455	2749	12489	78	3832	79	619	208	340
Fălești	78258	66105	1595	7991	30	1984	24	38	189	302
Florești	76457	64255	1903	5291	42	3331	41	113	188	1293
Glodeni	51306	39520	1411	8373	30	1138	46	334	249	205
Hîncești	103784	87268	7838	4128	90	1065	200	262	192	2741
Ialoveni	93154	79164	10147	875	90	769	739	133	204	1033
Leova	44702	37815	1643	850	302	735	3049	116	107	85
Nisporeni	53154	43992	7543	106	9	173	22	442	63	804
Ocnîța	47425	29358	298	11883	43	2024	47	3213	183	376
Orhei	101502	87603	8882	3051	55	1297	60	84	300	170
Rezina	42486	37560	1881	1049	35	604	29	19	96	1213
Rîșcani	59226	43614	1761	11536	47	1523	36	468	159	82
Sîngerei	79814	68191	2294	5783	44	2472	31	29	185	785
Șoldănești	36743	34438	1185	676	6	261	10	50	52	65
Soroca	77656	66588	3183	2866	36	1470	37	757	173	2546
Ștefan Vodă	62072	55155	2892	1550	44	1310	105	188	136	692
Strășeni	82675	70740	9279	603	60	859	83	33	184	834
Taraclia	37357	5212	69	1928	3343	1685	24584	169	198	169
Telenеști	61144	55356	4701	560	8	303	8	4	74	133
Ungheni	101064	88353	4658	5431	39	1695	68	47	266	507
UTA Găgăuzia	134535	6292	57	3317	112387	4344	6564	365	806	403
UTA Stînga Nistrului	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

Note: 1) Region of Transnistria (formally as Unitățile administrativ-teritoriale din stînga Nistrului) is controlled by separatist authority but not the central government.

© Tim Bespyatov, 2008-2024 | [About the project](#) | [How you can help / Donate to the project](#) | [Return to the main page](#)

1. táblázat: Moldova népességének etnikai megosztottsága régiókra lebontva Transznyszttria nélkül (Forrás: Population Statistics of Eastern Europe and former USSR, 2024; <http://pop-stat.mashke.org/moldova-ethnic2014.htm>; letöltés ideje: 2024. 09. 25.)⁷

⁶ A CIA oldalán az erre vonatkozó adatok még a 2014-es népszámlálás eredményeiből derültek ki.

⁷ Erre vonatkozóan szintén a 2014-es adatok a legfrissebbek, amiket találtam.

Az 1. táblázatot megfigyelve látható, hogy az orosz kisebbség a nagyvárosokban, azaz Kisinyov és Balti esetében képezi csak számottevő hányadát a lakosságnak (Population Statistics of Eastern Europe and former USSR, 2024).

Ha azonban eltekintünk Moldova egészétől, és a fókuszot csak a transznisztriai területre helyezzük, a kép jócskán átrajzolódik. 2015. évi adatok alapján a Dnyeszter-menti Köztársaság területén kb. 475 000 fő él, melyből 157 000 lakik a fővárosnak számító Tiraszpolban (Population Statistics of Eastern Europe and former USSR, 2024; World Population Review, 2024)⁸. A szakadár köztársaság területén további három nagyobb település is található, Ribnica (55 000 fő), Dubăsari (25 000 fő) és Slobozia (15 000 fő) (World Population Review, 2024).

Район		Все	Русские	Молдаване	Украинцы	Болгары	Гагаузы	Белорусы	Немцы	Приднестровцы	Поляки	Прочие	Не указано	Отказались отвечать
District		Total	Russian	Moldovans	Ukrainians	Bulgarian	Gagauz	Belarusian	German	"Transnistrians"	Poles	Other	Undeclared	They refused to answer
Total		Total	Russians	Moldovans	Ukrainians	Bulgarians	Gagauzians	Belarusians	Siblings	"Transnistrians"	Poles	Other	Undeclared	Refused to answer
Приднестровская Молдавская Республика	Transnistrian Moldavian Republic	475007	138072	135492	108923	11210	4999	2376	1276	1013	1005	4209	66432	1974
Бендерский горсовет	Mayor Bender	91197	34644	19986	12526	2663	1291	530	169	13	113	1027	18235	376
г. Днестровск	or. Dnestrovsk	9744	3642	1706	2057	66	56	91	43	-	9	75	1999	236
Тираспольский горсовет	Tiraspol Municipality	129367	47348	17805	33561	2032	2622	971	398	40	138	1470	22982	1229
Григорипольский	Grigoriopol	39795	6218	23512	5658	161	100	89	190	37	12	194	3624	170
Дубоссарский	Dubasari	31159	6532	12607	5768	95	68	99	32	225	20	270	5443	695
Камениский	Camenca	20542	1950	9130	7499	40	54	34	10	83	304	69	1369	166
Рыбницкий	Ribnita	69405	12231	19619	26491	263	146	266	104	170	364	446	9305	1197
Слободзкий	Slobozia	83798	25507	31127	15363	5890	662	296	330	445	45	658	3475	534

© Tim Bespyatov, 2008-2023 | [About the project](#) | [How you can help](#) / [Donate to the project](#) | [Return to the main page](#)

2. táblázat: A Dnyeszter-menti Köztársaság népességének etnikai összetétele közigazgatási régiókra bontva.

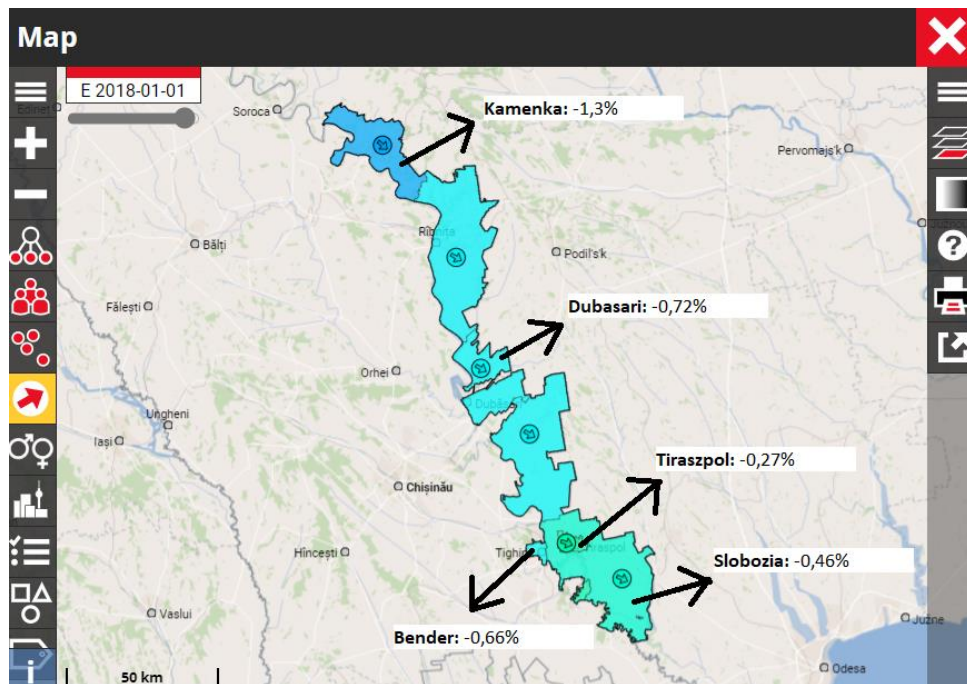
(forrás: Population Statistics of Eastern Europe and former USSR, 2024; <http://pop-stat.mashke.org/pmr-ethnic2015.htm>; letöltés ideje: 2024. 09. 26.)⁹

A 2. táblázatból nagyszerűen látszik, hogy mennyivel másabb képet mutat ennek a területnek az etnikai összetétele, mint a fent ábrázolt „mainland” Moldova esetében (Population Statistics of Eastern Europe and former USSR, 2024). A legszembetűnőbb adat, hogy itt az orosz „kisebbség” tagjai szinte ugyanannyian élnek, mint moldovaiak, de nemsokkal még meg is haladják őket lélekszámban. A 2. táblázat adatai alapján ez főleg azért van, mert a tiraszpoli és benderi régiókban az orosz etnikumú lakosság van többségben, azonban a Ribnica és Camenca-régiókat leszámítva más régiókban moldáv többség él (Population Statistics of Eastern Europe and former USSR, 2024). Fontos a dolgozat szempontjából említést tenni arról a tényezőről is, hogy a City Population (2024) legfrissebb elérhető adatai szerint tendenciózusan mérhető

⁸ Itt a 2015-ös adatok szerint Tiraszpol népessége még csak 130 000 fő körüli volt, de a szövegben a korábban hivatkozott frissebb, a World Population Review által közölt adatokat használok, mely szerint a szám 157 000 főre nőtt azóta.

⁹ A Dnyeszter-menti Köztársaság etnikai összetételéről közigazgatási területekre bontva a legfrissebb elérhető adatok 2015-ből származnak.

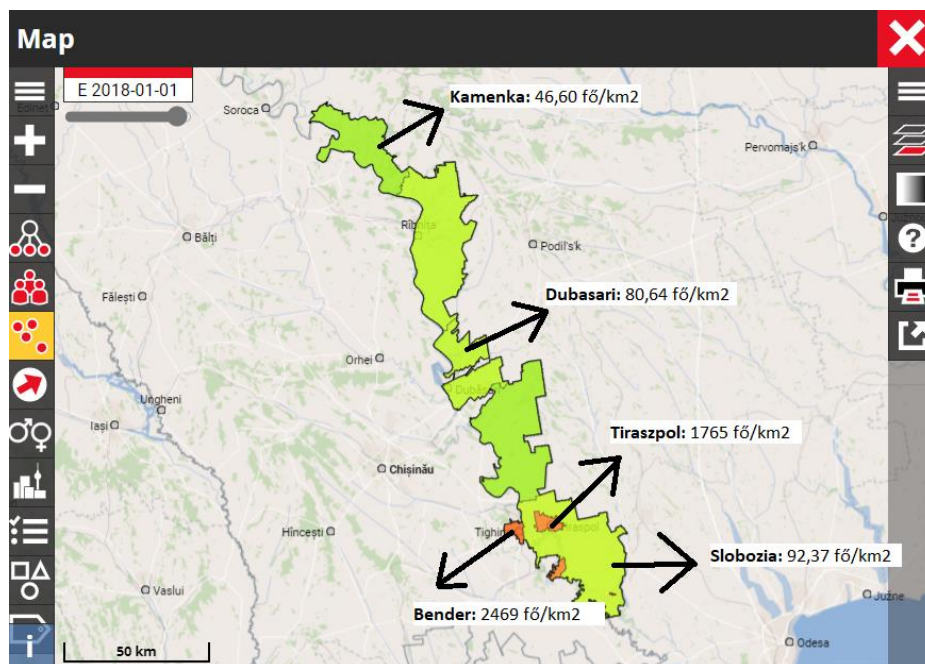
népességsökkenés¹⁰ a legkevésbé pont azokat a délen elhelyezkedő közigazgatási régiókat (Tiraszpol, Bender, Slobozia) érintette, ahol a legkimagaslóbb számban van jelen az orosz kisebbség. Megemlítendő tény, hogy a népsűrűség is ezeken a területeken, illetve a Dubăsari-régióban a legnagyobb Transznyisztriában.

2. ábra: A Dnyeszter-menti Köztársaság népességsökkenésének mértéke közigazgatási régiókra lebontva 2018-as becslések alapján a 2015-ös népszámlálás adataihoz képest százalékokban megadva (forrás: City Population, 2024; <https://www.citypopulation.de/en/moldova/transnistria/admin/> + saját szerkesztés; letöltés ideje: 2024. 09.

29.)

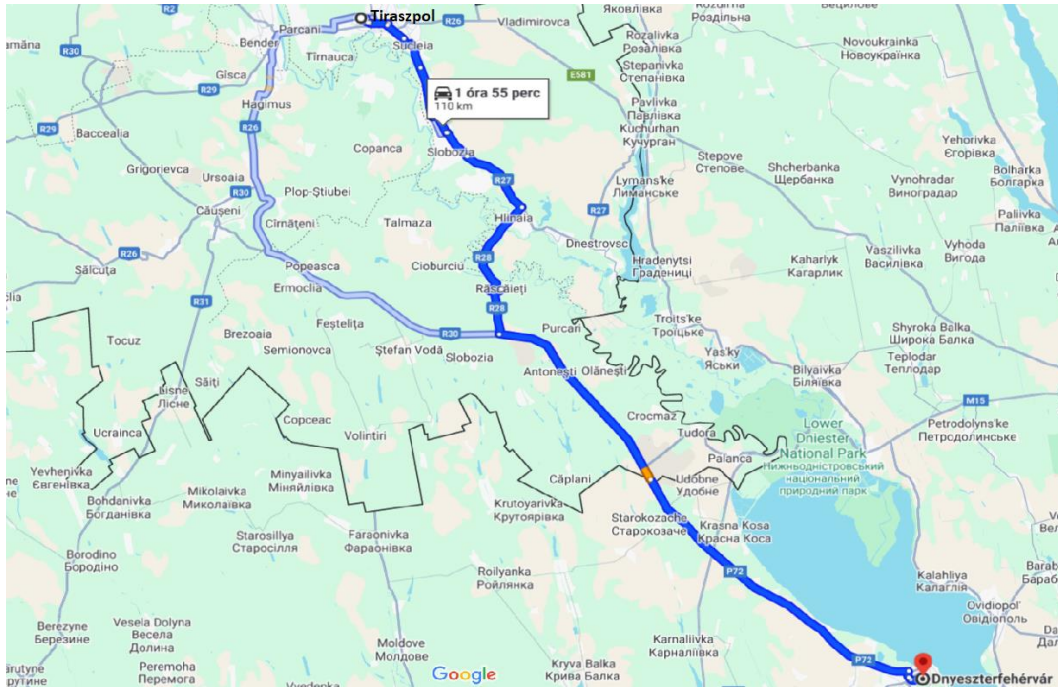
¹⁰ Az itt vizsgált adatbázis legfrissebb becslült információi 2018-ból származnak, a World Population Review által azóta mért növekedésnek lehet az a háború is az egyik oka, de erre a dolgozat részletesen nem tér ki, a jövőben ebbe az irányba is érdemes lehet kiterjeszteni a kutatást.

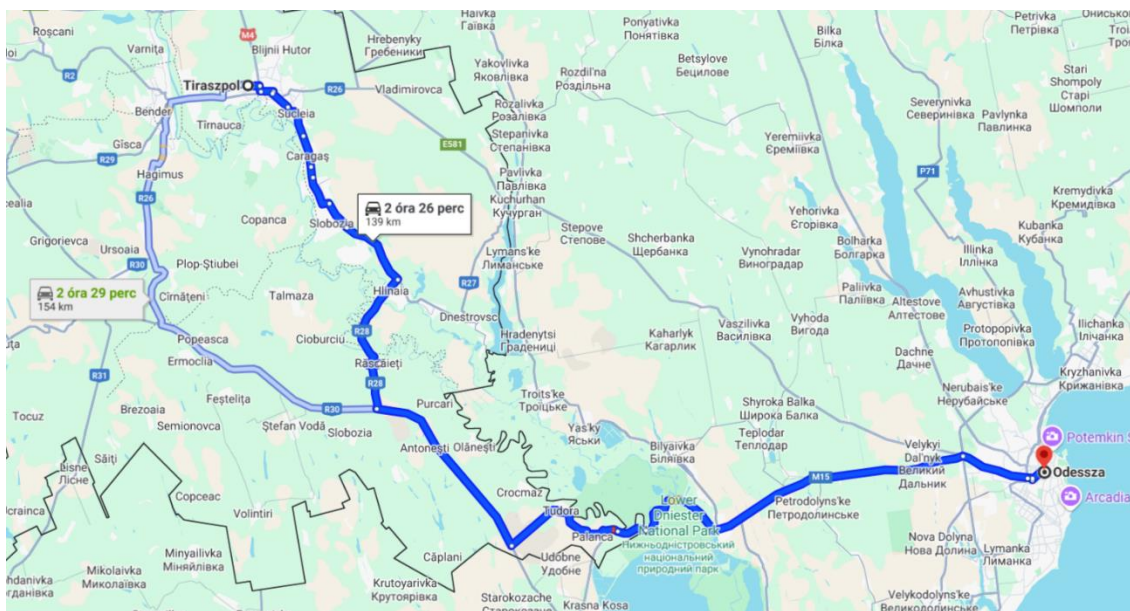
3. ábra: A Dnyeszter-menti Köztársaság népsűrűségének mértéke régiókra lebontva 2018-as adatok alapján (forrás: City Population, 2024; <https://www.citypopulation.de/en/moldova/transnistria/admin/> + saját szekresztés; letöltés ideje: 2024. 09. 29.)

Nyersanyagok és gazdasági jelentőség terén fontos forrás a Dnyeszter menti területtel kapcsolatban Joseph Kiprop a World Atlasban 2018-ban megjelent írása, amely szerint Ribnicában található nem csak a szakadár terület, de egész Moldova nehéziparának központja is. A vas-, és acéltipar az ország egyik legfontosabb gazdasági motorja és a ribnicai gyár az országos export 70%-át fedi le az iparágon belül, évente nagyjából egymillió tonna acél termelésére képes (Kiprop, 2018).

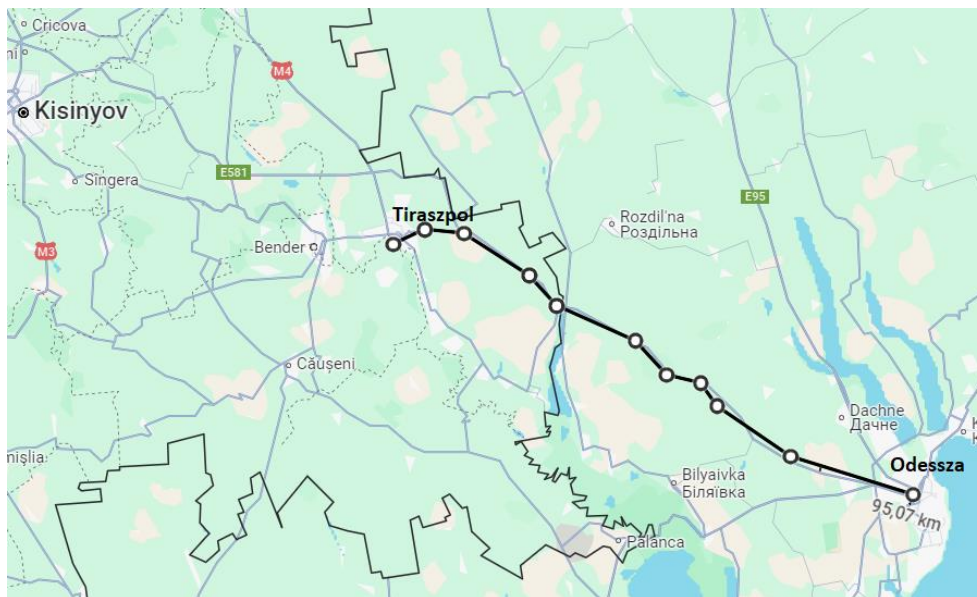
Transznyszttria kis mérete abból a szempontból mindenképp előny, hogy a területén belül rendkívül gyorsan meg lehet tenni az utat adott települések között. A Google Maps (2024) információi szerint autópályán Ribnica másfél, Dubasari pedig egyórán belül elérhető Tiraszpolból. Érdeemes megemlíteni, hogy ugyanilyen Google térképes mérés szerint Kisinyov, a moldovai főváros másfél óra alatt közelíthető meg Tiraszpolból. Amennyiben a dolgozat szempontjából kiemelten fontos ukrán területekre való eljutást nézzük meg, a Dnyeszter torkolatának partján található, kikötővel is rendelkező Dnyeszterfehérvár 110 km-re fekszik a Dnyeszter-menti fővárostól és két órán belül megközelíthető (Google Maps, 2024). Odessza esetében a távolság 139 km és 2,5 óra, amennyiben a térkép által javasolt irányt követjük. Légvonalban Kurchurhan város irányába ez a távolság kb. 95 km (Google Maps, 2024).

4. ábra: A Google Maps által javasolt útvonalak Tiraszpol és Dnyeszterfehervár között (forrás: Google Maps, 2024; Kiindulás: Tiraszpol, Moldova Cél: Dnyeszterfehervár, Odessa, Ukrajna – Google Térkép + saját szerkesztés; letöltés ideje: 2024. 10. 04.)

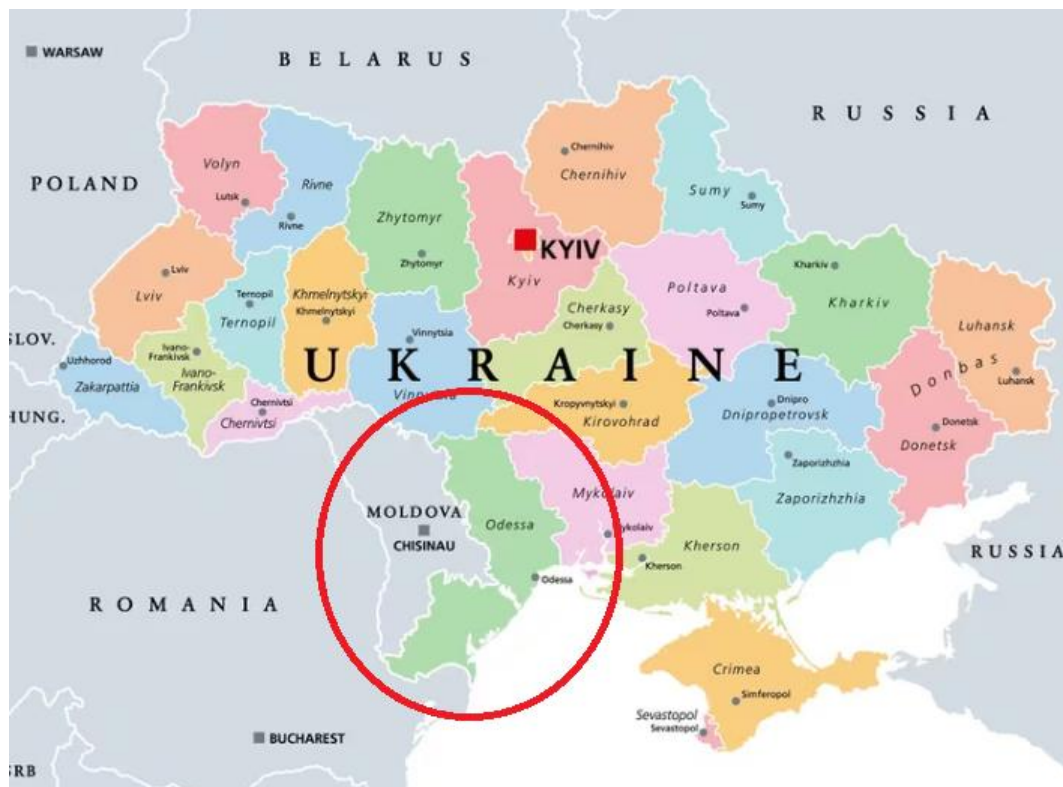
5. ábra: A Google Maps által javasolt útvonalak Tiraszpol és Odessa között (forrás: Google Maps, 2024; Kiindulás: Tiraszpol, Moldova Cél: Odessa, Ukrajna – Google Térkép; letöltés ideje: 2024. 10. 04.)

6. ábra: A Tiraszpol és Odessza közötti útvonal Kuchurhanon keresztül (forrás: Google Maps, 2024;
https://www.google.com/maps/@46.7916177,29.5295978,8.97z?entry=tu&g_ep=EgoyMDI0MTAwMS4wIKXMDSoASAFAQAw%3D%3D + saját szerkesztés; letöltés ideje: 2024. 10. 04.)

A dolgozat harmadik fejezetében tárgyalásra kerülő történelmi okok miatt van a szakadár területnek még egy aspektusa, amit nem lehet figyelem nélkül hagyni. Ez pedig a Dnyeszter-menti Köztársaságban tartózkodó katonai erők száma, ami a CIA (2024) adatai szerint egy több mint 1 500 tagú, az orosz hadsereghez tartozó emberállományból áll. Emellett Baban (2015) kiemeli azt is, hogy ez a szám csak az orosz hadsereg állományára utal, de moldáv forrásokra hivatkozva írja, hogy ez a szám elérheti a 10-12 ezer főt is, amennyiben a transznyisztiai (oroszbarát) erőket is hozzászámoljuk. Baban (2015) írása egyébként említi azt a 46 ezer tonna hadianyagot is, amelyet a kilencvenes évek eleje óta a Dnyeszter-menti Köztársaságban felhalmoztak, és ezzel Európa egyik legjelentősebb méretű lőszertartalékának számít.

2.2 Odessza megye¹¹

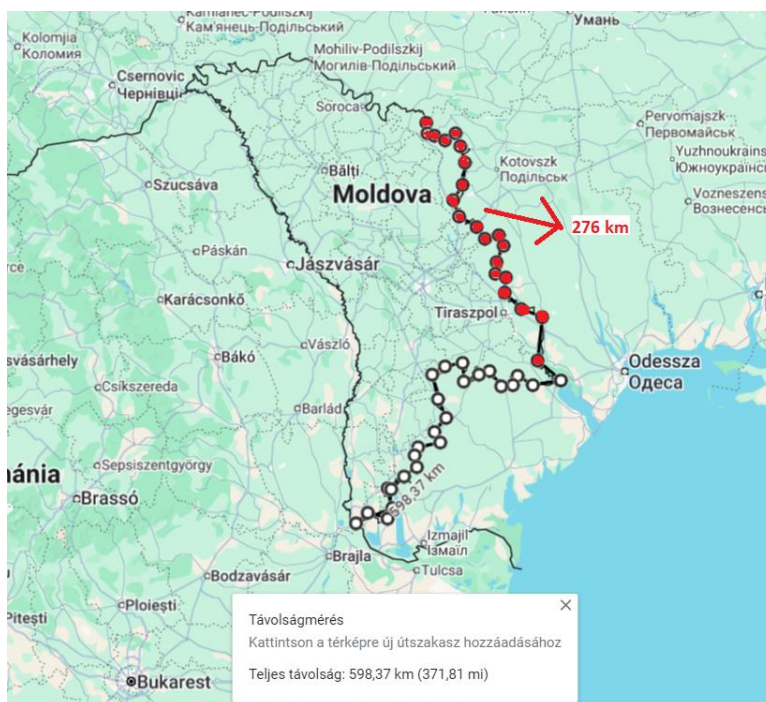

7. ábra: Odessza megye Ukrajnában. (forrás: Mappr, 2024; <https://www.mappr.co/counties/ukraine-oblasts/#:~:text=The%20below%20map%20shows%20the%20Oblasts> + saját szerkesztés; letöltés ideje: 2024. 10. 07.)

Ukrajna délnyugati részén helyezkedik el a 7. ábrán piros karikával jelölt közigazgatási egység, Odessza megye. 33 314 km²-es (Magyarország területének kicsit több, mint egyharmada) területével Odessza megye Ukrajna legnagyobb területű megyéje, az ország területének több, mint 5%-át teszi ki (UkraineTrek, 2024). Belső, közigazgatási határai keleti irányban Mikolajiv megyével, észak-keletre Kirovohrad megyével, valamint északra Vinnicja megyével vannak (Mappr, 2024). Nemzetközi határai két ország mentén húzódnak, ez pedig nyugati irányból, illetve a Dnyeszter torkolatától dél-nyugatra eső terület esetében északról Moldova, dél-nyugatról pedig Románia (Mappr, 2024). A Google Térképen végzett mérések alapján az Odessza megye-Moldova határvonal összesen kb. 600 km hosszúságú, ennek kicsit kevesebb, mint a fele teszi ki Odessza megye határát a Dnyeszter-menti Köztársasággal (Google Maps, 2024). Odessza megye Romániával határos szakasza ugyanezzel a módszerrel mérve valamivel több, mint 170 km, és egész a Fekete-tengerig a Duna képezi a természetes határt (Google

¹¹ Itt az „oblaszty” (orosz) szó fordításaként értendő, az orosz nyelvben közigazgatási egységek megnevezésére használják a kifejezést. Magyarul a megye áll a legközelebb hozzá jelentésben.

Maps, 2024). Dél-keleti irányból Odessza megye határát, mint ez a 7. és 8. ábrákon is látszódik, a Fekete-tenger jelenti (Mappr, 2024).

8. ábra: Odessza megye Moldovával közös határának hossza. A piros pontokkal jelölt szakasz jelenti az Odessza megye-Dnyeszter-menti Köztársaság határvonalat. (forrás: Google Maps, 2024;
https://www.google.com/maps/@47.0369076,29.9076919,7z?entry=tту&g_ep=EgoyMDI0MTAwMi4xIKXMDSoASAFAQAw%3D%3D + saját szerkesztés; letöltés ideje: 2024. 10. 09.)

Odessza megye domborzata viszonylag sok vonatkozásban hasonlít a Dnyeszter-menti Köztársaságban tapasztalható domborzati jellemzőkhöz. A transznyisztiai területhez hasonlóan itt is az figyelhető meg, hogy a tengerszint feletti magasság észak-dél irányban csökken (Topographic Map, 2024). A vizsgált terület legészakibb pontjain, Balta településtől számítva északi irányban sem éri el a tengerszint feletti magasság sehol a 300 métert, míg legdélebbi pontjain a legtöbb helyen ez az érték csupán 20 és 50 méter között mozog (Topographic Map, 2024). Néhány, a megyében jelentősebbnek számító település megemlézése kedvéért, a tengerszint feletti magasság Odesszánál hozzávetőlegesen 50 m, Dnyeszterfehérvárnál 26 m, Izmajilnál, amely délnyugatra, az ukrán-román határ tözsomszédságában fekszik, kb. 25 méteres magasságot lehet mérni, Csornomorszknál pedig még a 20 métert is éppen, hogy eléri ez az érték (Topographic Map, 2024).

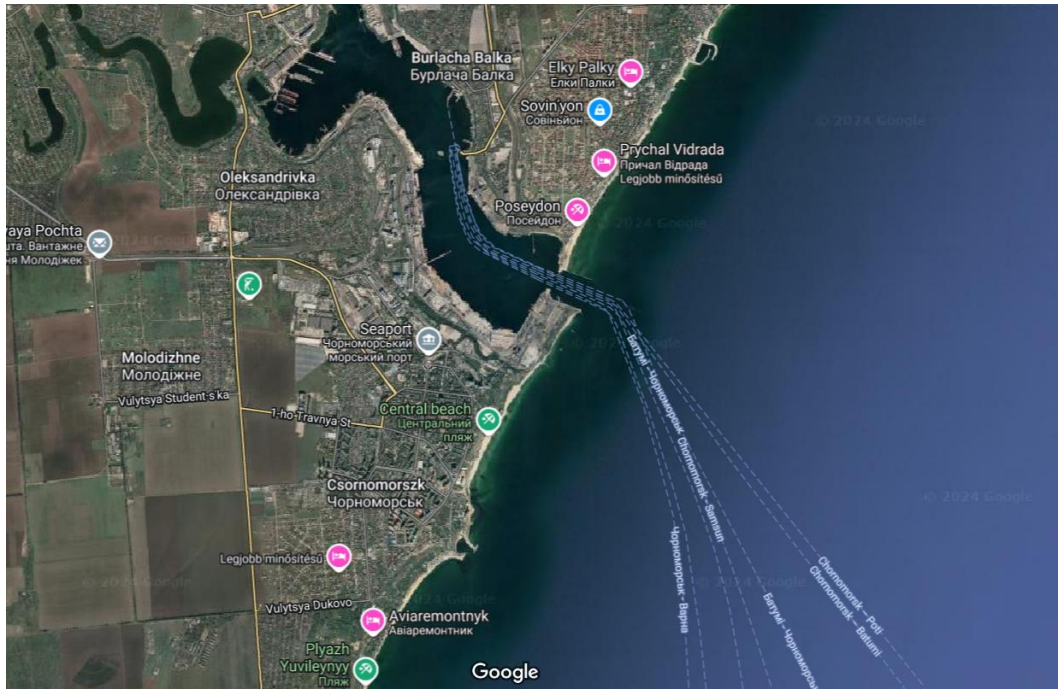
Az Odessza megyében található természetes vizeket illetően fontos megemlíteni azt, hogy a nyugati határfolyónak számító Dnyeszteren kívül találhatók még más folyók is a területen. Ilyen

például a Tiligul¹² is, amely egyben természetes határt képez Odessza és Mikolajiv megyék között (Google Maps, 2024). Az Internet Encyclopedia of Ukraine (2024) nevű oldal idéz egy cikket, amely az Encyclopedia of Ukraine nevű folyóirat egy 1993-ban megjelent számában ír arról a tengerpart melletti víztározóról, ahova a Tiligul torkollik. A víztározó területe 170 km², hossza 80 km és legszélesebb pontján 3,5 km-re szélesedik ki. Fontos megemlíteni, hogy a víztározó fenekén fellelhető egy réteg fekete iszap, melyet gyógyászati célra is fel lehet használni (Internet Encyclopedia of Ukraine, 2024).

Hasonló víztározó területek találhatók még Odessza közelében, mint például a Kujalnyik és a Hadzibej víztározók (Google Maps, 2024). Mindkettő népszerű turista-célpont a természeti látványosságok, a túraútvonalak, valamint ezesetben is a gyógyhatású iszaplelőhelyek következtében kialakult SPA és gyógyfürdőkultúra miatt (Google Maps, 2024; Internet Encyclopedia of Ukraine, 2024; Smithsonian Magazine, 2024). Ezek a sós vizű víztározók 28 (Kujalnyik) és 31 (Hadzibej) km hosszúak, nem szélesebbek három és fél kilométernél, és nagyjából 60-70 km² területet fednek le külön-külön (Internet Encyclopedia of Ukraine, 2024; Smithsonian Magazine, 2024).

Az Odesszától kevesebb, mint 20 km-re dél-nyugatra fekvő Szukij víztározó környéke szintén rendelkezik a turistákat vonzó szabadidőközpontokkal, ám ez a terület a dolgozat szempontjából inkább a tengeri közlekedésben és szállításban fontos szerepet játszó csornomorszki kikötő miatt jelentős (Google Maps, 2024). A Seaport.com.ua (2024) weboldal adatai szerint az 1958-ban működésbe lépett kikötő területén (575 000 m² szabadtéri tárolásra alkalmas terület és 27 000 négyzetméternyi fedett raktárépületek) egyszerre másfélmillió tonna szállítmány tárolása lehetséges. A kikötőben közlekedő kompok évente nagyjából 4,5 millió tonna teherkocsit és vagonot képesek szállítani, valamint 250 000 darab személyautót (Seaport.com.ua, 2024). Ugyanígy a teherszállító hajók évente 4–6 millió tonna szállítmány szállítására képesek (Seaport.com.ua, 2024). A teherhajók által szállított áruk főként gabona, szén és különböző érc (World Ports Directory, 2024). A kikötő nagyon jól megközelíthető a World Ports Directory (2024) szerint a térségben található vasutak és autóutak miatt, illetve Odesszából légi úton is hozzáférhető. A Google Maps (2024) szerint a kikötőben megforduló hajók olyan úticélokra kötik össze a régiót, mint a bulgáriai Várna, a törökországi Isztambul, Samsun, vagy a Grúzia partjainál elhelyezkedő Batumi és Poti.

¹² A következő víztározók neveire nem találtam magyar átiratot, ezért a Tiligul, Kujalnyik, Hadzibej és Szukij megnevezések saját, szerzői átirataim. Angol megnevezésük a szövegben hivatkozott források alapján Tylihul, Kuyalnyk, Khadzhibey és Sukhyi.

9. ábra: A csornomorszki kikötő műholdfelvételéről, valamint az innét induló tengeri útvonalak (forrás: Google Maps, 2024;

https://www.google.com/maps/@46.3157688,30.6627265,9861m/data=!3m1!1e3?entry=tту&g_ep=EgoyMDI0MTAwMi4xIKXMDS0ASAFAw%3D%3D; letöltés ideje: 2024. 10. 11.)

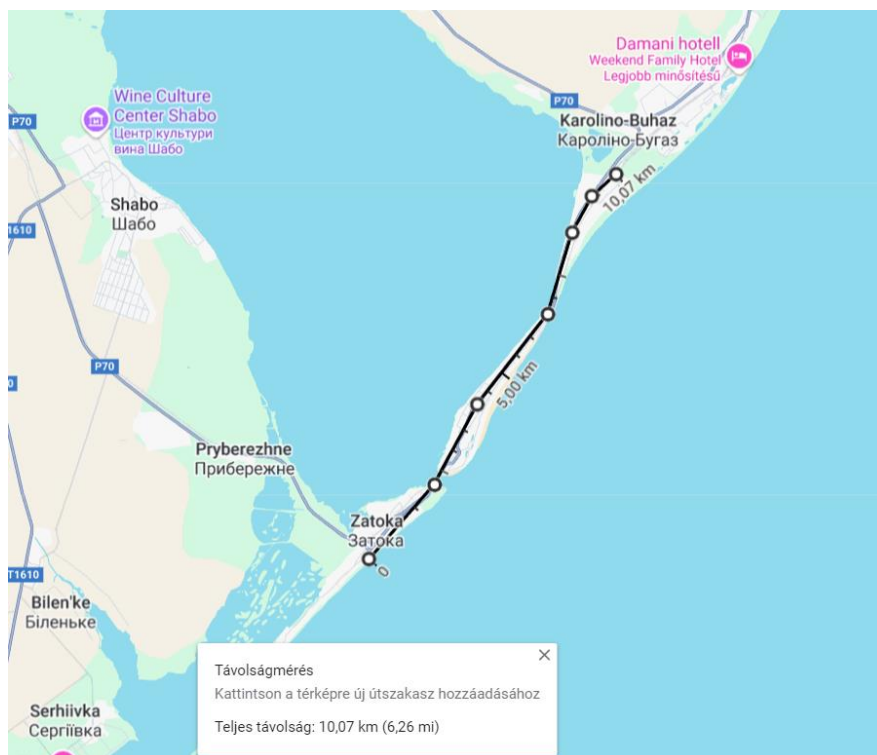
Odessa megye vízhálózata közül az utolsó, de talán a dolgozat szempontjából legjelentősebb megemlítendő tényező a Dnyeszter torkolata. A Dniester Commission (2024) adatai alapján a Dnyeszter torkolata 42 km-es hosszával nem sokkal előzi meg a korábban említett víztározókat, területe viszont jóval tekintélyesebb a maga nagyjából 360 négyzetkilométerével. Google Maps-es mérések alapján a legszélesebb pontján, ahol összefüggő víztömeg választja el a két partját, a szélessége kb. 13 km (Google Maps, 2024).

10. ábra: A Dnyeszter torkolatának földrajzi elhelyezkedése Odessza megyéhez és Tiraszpolhoz képest (forrás: Google Maps, 2024;

https://www.google.com/maps/@46.7031881,29.6800146,8z?entry=tту&g_ep=EgoyMDI0MTAwMi4xIKXMDSoASAFAQAw%3D%3D + saját szerkesztés; letöltés ideje: 2024. 10. 11.)

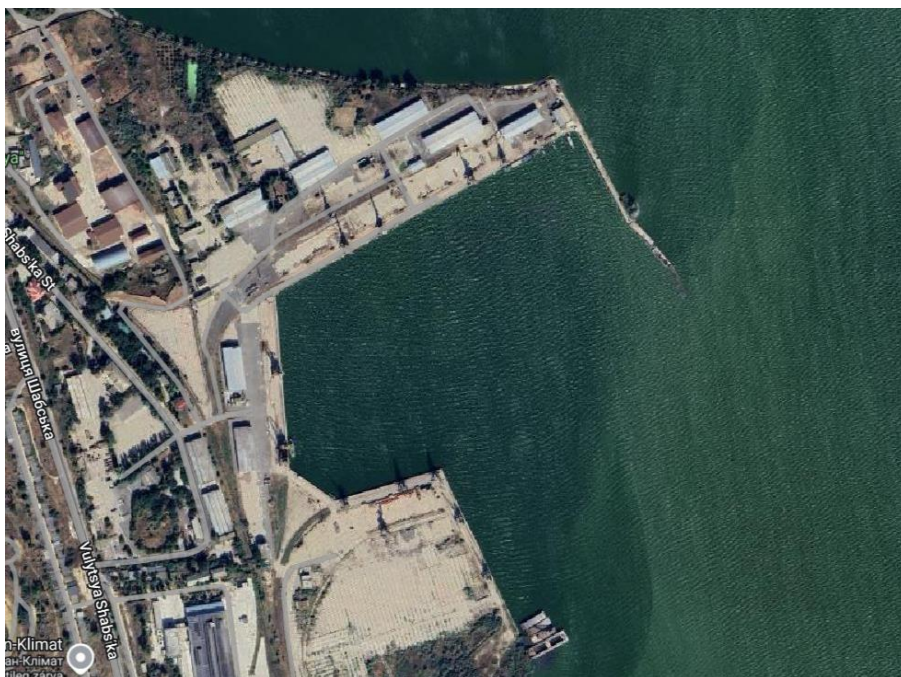
Jelentősége a dolgozat szempontjából két okból is erősen felértékelődik. Az egyik, tisztán földrajzi jellegű ok az, hogy szó szerint elfelezi Odessza megyét és elválasztja egymástól kilométerekre annak északkeleti és délnyugati részét, közben pedig alig több mint 60 km-re helyezkedik el a Dnyeszter-menti Köztársaság fővárosától (Google Maps, 2024). A Dnyeszter torkolatát csupán a Fekete-tenger közvetlen partján húzódó alig 10 km hosszú, legszélesebb pontján sem több, mint egy kilométer széles, egy 250 m hosszú szakaszon híddal összekapcsolt földnyelv köti össze Zatocha és Karolino-Buhaz települések között (Google Maps, 2024).

11. ábra: A Dnyeszter torkolatának két partját a Fekete-tengernél összekötő földnyelv (forrás: Google Maps 2024;

https://www.google.com/maps/@46.0759638,30.4593059,15z?entry=ttu&g_ep=EgoyMDI0MTAwOS4wIKXMDSoASAFQAw%3D%3D; letöltés ideje: 2024. 10. 12.)

A második jelentős tényező, amelynek megemlítése fontos a Dnyeszter torkolati részével kapcsolatban, az a dnyeszterfehérvári kikötő, amely szintén nem elhanyagolható tengeri kereskedelmi jelentőséggel bír (Bilhorod-Dnistrovsky Sea Trade Port, 2024). A kikötő saját adatai alapján olyan árucikkek szállításával foglalkoznak, mint a gabona, egyéb élelmiszerek, építőanyagok, különböző fajta műtrágyák, vas, acél, szén és fémhulladékok (Bilhorod-Dnistrovsky Sea Trade Port, 2024). A kikötő közel 1200 méter hosszú kikötésre alkalmas szakaszán 9 hajódokk van, ám ezek közül az egyik mélysége sem éri el a hét métert, így a kikötőben megforduló hajók mérete meglehetősen korlátozott (Bilhorod-Dnistrovsky Sea Trade Port, 2024).

12. ábra: Műholdfelvétel a dnjeszterfehérvári kikötőről (forrás: Google Maps, 2024;

https://www.google.com/maps/@46.1824051,30.3760755,1236m/data=!3m1!1e3?entry=ttu&g_ep=EgoyMDI0MTAwOS4wIKXMDSOASAFQAw%3D%3D; letöltés ideje: 2024. 10. 12.)

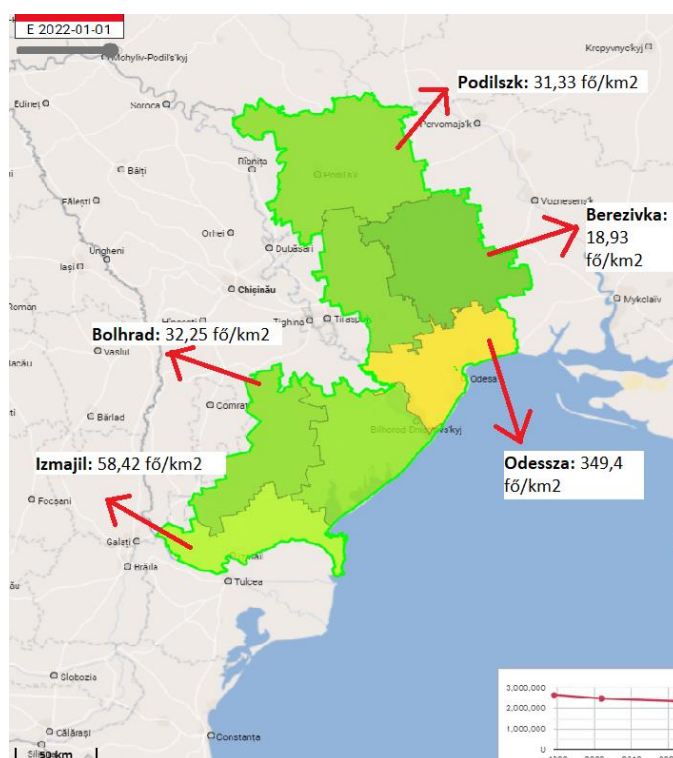
Természetes vizes területek tekintetében mindenképpen említésre méltók a Tuzlovski Nemzeti Park környékén található víztározó területek. Ez a terület a Duna és a Dnyeszter folyók között található, 3–4 nagyobb, 25 és 10 km közötti hosszúságú víztározóból áll, melyeket egy hozzávetőleg 40 km hosszú homoktöltés választ el a Fekete-tengertől (Google Maps, 2024; Prirodni Parky, 2024). A terület fontosságát és értékét sokoldalú állat és növényvilága adja, valamint gazdasági szempontból jelentős tényező a környék turisztikai népszerűsége is (Prirodni Parky, 2024). A CIA (2024) adatbázisában található 2022-es Ukrajna természetföldrajzi adottságait ábrázoló térkép szerint a Tuzlovski Nemzeti Park területéhez közel található még egyéb történelmi és kulturális jelentőséggel bíró helyszínek is.

Odessza megye népessége a City Population (2024) alapján¹³ kicsivel több, mint 2 350 000 fő. Ennek több, mint a fele az Odesszai-járásban él 1 378 000 fővel (City Population, 2024). A járás lakosságának nagysága azonban megtévesztő lehet, ugyanis, ha városokra lebontva vizsgáljuk, ebből a majdnem 1,4 millió főből több mint 1 millió fő Odesszában 60 ezer fő pedig Csornomorszkban (City Population, 2024). Ha az egész megyében vizsgáljuk a városokat, látható, hogy Odesszán és Csornomorszkon kívül a 30 000 fős lélekszámot csak Izmajil (70 000

¹³ Itt 2022-es adatokat használ a dolgozat, ennél frissebbeket ilyen részletes formában nem találtam.

fő), Dnyeszterfehérvár (47 000 fő), Podilszk¹⁴ (39 000 fő) és Juzsne (33 000 fő)¹⁵ haladják meg (City Population, 2024). A megye népesebb városai azonban nem mind egy adott kis területen csoportosulnak. Dnyeszterfehérvár, Csornomorszk, Odessza, és Juzsne a Fekete-tenger partján helyezkednek el egymás mellett körülbelül egy 85 km-s szakaszt lefedve. Izmajil és Podilszk viszont ettől eltérően, az előbbi délnyugaton a román határ és a Duna közelében fekszik, míg utóbbi a megye legészakibb járásának székhelye (Google Maps, 2024; City Population, 2024). A 2022-es évre vonatkozó adatok alapján a többi járásban sem haladja meg a lélekszám a 225 000 lakost, ami kifejezetten nagy különbséget mutat a népsűrűségben (City Population, 2024).

Népsűrűség tekintetében Odessza miatt az Odesszai járás nagymértékben kiemelkedik a megye többi közigazgatási egysége közül a maga közel 350 fő/km²-es értékével (City Population, 2024). A többi járás azonban egészen hasonló értékeket mutat ebben az értelemben kb. 30-40 fő/km²-es értékeket mutatva, amelytől csak az Izmajili járás (58,4 fő/km²) és a Berezivkai járás (18,9 fő/km²) térnek el jelentősen (City Population, 2024).

13. ábra: Odessza megye népsűrűségi adatai járásokra lebontva (forrás: City Population, 2024;

https://www.citypopulation.de/en/ukraine/admin/51_odesa/ + saját szerkesztés; letöltés ideje: 2024. 10. 13.)

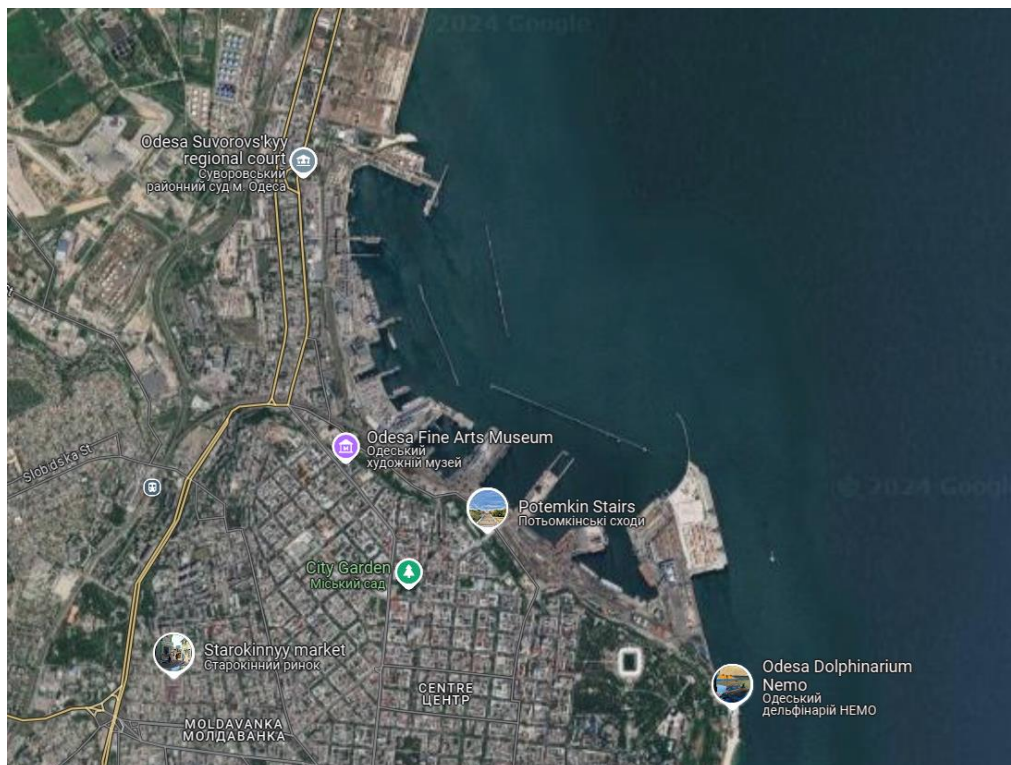
¹⁴ Kotovszk néven is ismert.

¹⁵ A zárójelbe írt lélekszámok esetében ezrekre kerekített értékeket használtam.

A népesség számának változását illetően a megyében főképp csökkenő tendenciákról beszélhetünk. Egyedül az Odesszai járásban becsültek a korábbi adatokhoz képest növekedést (+0,092%) 2022-ben (City Population, 2024). A többi járásban 0,40% és 0,95% közötti népességcsökkenés figyelhető meg, egyedül a Rozdilnai járásban alacsonyabb ennél az érték (City Population, 2024).

Erőforrások és gazdasági jelentőség tekintetében a UkraineTrek (2024) adatai alapján azt érdemes tudni a megyéről, hogy a gazdaság egyik legmeghatározóbb pillére a mezőgazdaság. Odessza megye területén 25 000 négyzetkilométernyi mezőgazdasági célra felhasználható terület van, ebből 20 000 km² szántóföld, illetve vannak még borvidékek és gyümölcsösök is több, mint 800 négyzetkilométer területen (UkraineTrek, 2024). Odessza megye területén több, mint 400 ipari vállalat működik, olyan ipari ágazatokban, mint a fémfeldolgozás, gépipar, kőolajipar és vegyipar (UkraineTrek, 2024). A korábban tárgyalt kikötők révén, valamint a Fekete-tengerhez való kijutás miatt Odessza megye Ukrajna legfontosabb régiója a tengeri kereskedelem és a hajózás terén, valamint elengedhetetlen a halászat szempontjából is (UkraineTrek, 2024). Tayfun Ozberk (2022) Defence Procurement International-on megjelent cikkében írja, hogy Odesszán halad keresztül Ukrajna importjának és exportjának 65%-a, illetve a város kikötője nagyjából 600 másik kikötővel áll összeköttetésben több, mint 100 országból.

Részletesebb információkat szolgáltat az odesszai kikötőről a kikötő saját honlapja. A több mint 140 hektáron elterülő kikötő 10 km-nél is hosszabb dokkoló zónájában 56 hajódokk található és a kapacitásai 50 millió tonnánál is több áru áteresztésére teszik alkalmassá a létesítményt (USPA, 2024). Külön kiemelik az olajat és a különböző kőolajipari termékeket, mint fő szállítási cikkeket (USPA, 2024).

14. ábra: Műholdfelvétel az odesszai kikötőről (forrás: Google Maps, 2024;

https://www.google.com/maps/@46.4984243,30.7387894,6276m/data=!3m1!1e3?entry=tту&g_ep=EgoyMDI0MTAwOS4wIKXMDS0ASAFAw%3D%3D; letöltés ideje: 2024. 10. 14.)

Fontos megemlíteni a Fekete-tengert is Odessza megye természetes erőforrásait illetően. A Fekete-tenger mélyén meglehetősen sok értékes erőforrás található (földgáz, kőolaj), de Shnyukov (2019) írása alapján ezek az energiahordozó-lelőhelyek jóval közelebb esnek a már Oroszország ellenőrzése alatt álló Krímhez, mint Odessza megye területéhez. Odessza megyei partokhoz közel viszont nagyszámú vízalatti aranyérclelőhely található (Shnyukov, 2019).

A megye közlekedési infrastruktúrája és a nagyobb települések megközelíthetősége szintén fontos eleme a fejezetnek, melynek bemutatásához a dolgozat a Google Maps-et használja. Odesszához, a régió központjához Csornomorszk és Dnyeszterfehérvár, melyek szintén kikötővel rendelkező városok, valamint Juzsne is meglehetősen közel helyezkednek el (Google Maps, 2024). Előbbi légvonalban alig több, mint 20 km-re, Dnyeszterfehérvár esetében ez mintegy 42 kilométer, míg Juzsne légvonalban valamivel több, mint 30 km-re fekszik Odesszától (Google Maps, 2024). Ezek a távolságok hagyományos útvonalon mérve természetesen nagyobbak a légvonalban mértnél, de autóval (egy órán belül) és vonattal (másfél órán belül) is viszonylag hamar le lehet küzdeni ezeket a távokat (Google Maps, 2024). A három közül egyedül Dnyeszterfehérvár megközelítését nehezíti meg, és hosszabbítja meg az utazási időt a Dnyeszter torkolatának a közbeékelődése (Google Maps, 2024). Még három várost

érdekes ezzel kapcsolatban megemlíteni. Ezek Odessza megye második legnépesebb városa, Izmajil, amely az ukrán–román határ mentén és egyúttal a Duna partján fekszik, az északi fekvésű Podilszkt, illetve az Odesszához legközelebbi megyeszékhely, Mikolajiv városát (Google Maps, 2024). Légvonalban az Odessza-Izmajil távolság majdnem eléri a 190 km-t, Podilszk esetében 170 km, az Odessza-Mikolajiv közötti távolság 113 kilométerre rúg (Google Maps, 2024). Fontos megjegyezni, hogy a három közül mindegyik távolabb esik Odesszától, mint Tiraszpol, illetve Izmajilt még a Dnyeszter torkolat víztömege is elzárja a megyeszékhelytől (Google Maps, 2024). A térkép által javasolt útvonalakon Izmajilba kedvező körülmények között autóval három és fél óra eljutni, Podilszkba a legkedvezőbb útvonal kb. 3 órát mutat, mint várható utazási idő, míg Mikolajiv esetében a két megyeszékhelyet összekötő utat a térkép szerint minimum 2 óra 10 perc alatt lehet megtenni autóval, vonattal viszont ennek majdnem a kétszeres idő szükséges (Google Maps, 2024). Érdekes itt is hozzáfűzni, hogy ez a három település nem csak távolságban, de többnyire utazási időben is elmarad a Dnyesztermenti főváros értékeitől (Google Maps, 2024).

3. A Dnyeszter-menti Köztársaság történelmi, politikai és gazdasági kontextusban

Ez a fejezet¹⁶ röviden összefoglalja, hogy a Dnyeszter-menti Köztársaság milyen okok miatt jöhetett létre, mint *de facto* nemzetközi szereplő, illetve érinti a térségre jellemző legfontosabb aktuális politikai és gazdasági viszonyokat is. A fejezet történeti szempontból első sorban a Szovjetunió és a keleti-blokk felbomlását követő időszak eseményeit vizsgálja. Érdeemes lehet azonban egy hosszabb, tágabb fókuszú kutatás keretein belül vizsgálni az ezt megelőző évtizedek, évszázadok történelmi folyamatait is egy komplexebb kutatási eredmény elérése érdekében.

Transznyisztria alapvetően Moldova állam részét képezi a moldovai alkotmány 3. cikkének szövege szerint is, ám különböző okokból ezen a területen nem volt lehetséges olyan hatékonyan érvényesíteni a kisinyovi vezetés akaratát, mint Moldova területének többi részén (Curtea Constituțională a Republicii Moldova, 1994).

Egyik ok erre, hogy etnikailag a terület összetétele már a Szovjetunió összeomlásának idején is egész máshogy festett, mint amit az ország egyéb területein lehetett tapasztalni. Baban (2015) 1989-es adatokra hivatkozva írja, hogy a transznyisztriai területen hozzávetőlegesen százalékos arányait tekintve az ukrán (28,3%) és az orosz (25,5%) kisebbség már a kétpólusú világrend összeomlásának a végén is kétszeres mennyiséggel képviseltette magát, mint Moldova területének többi részén. A moldáv etnikumú lakosság aránya ezzel párhuzamosan drasztikusan kisebb volt a területen, mint Moldova egyéb részein, egész pontosan csupán 39,3%. Ennek megfelelően fordulhatott elő az a jelenség is, hogy a rendszerváltást követő időszakban Románia és a román identitás felé közeledő Kisinyovval ellentétben a Dnyeszter-menti elit nem szerette volna ezt az utat követni. Sokkal inkább Oroszország felé húztak politikai és kulturális megfontolásból is. A következő említésre méltó sarokköve a régió szeparatizmusának az, hogy a terület iparosodottabb és városiasabb volt a szovjet érában az ország többi részénél. Fontos továbbá, hogy a nagylétszámú orosz lakosság miatt a szovjet politikai struktúrát amúgy is uraló orosz elit még erősebb érdekérvényesítési képességgel rendelkezett. Ezeknek a tényezőknek az együttállása vezetett odáig, hogy a Dnyeszter-menti Köztársaság 1990-ben egyoldalúan erős orosz támogatással a háta mögött kikiáltotta a függetlenségét. 1992. március 2-án, amikor a Moldovai Köztársaságot az ENSZ hivatalosan is független állammá nyilvánította, a feszültség

¹⁶ A fejezet történelmi bekezdésében tárgyalt témakörhöz a forrásokat túlnyomórészt Baban (Baban, I. (2015). *The Transnistrian Conflict in the Context of the Ukrainian Crisis*. NATO Defense College.) beszámolójából kölcsönöztem, így ezt a szöveg külön nem minden esetben tünteti majd fel a fejezet során. Minden más forrásból származó információ használata esetében azt külön szövegekzi hivatkozással jelöli majd a fejezet.

fokozódott. Egy 4 hónapos, 1992. júliusáig tartó rövid polgárháború robbant ki az országban, melynek eredményeképp az orosz támogatást élvező transznyisztiai erők győzelmet arattak Moldova állami hadserege fölött, elutasítva annak békejavaslatait. A Dnyeszter-menti Köztársaság azóta államként működik, saját törvényhozással, végrehajtással és politikai struktúrával. Nemzetközi elismertsége azonban rendkívül elhanyagolható, csupán a grúzai és azeri szakadár területek, Abházia, Dél-Oszétia, és Hegyi-Karabakh ismerik el független államként.

Oroszország szerepe meglehetősen jelentős a Dnyeszter-menti Köztársaság működésének értelmében egyéb szempontból is. Ilyen szempont például a dolgozat korábbi részében (2.1. fejezet, 10. oldal) tárgyalt orosz katonai jelenlét a régióban. Ezen túlmenően Baban (2015) írásában kitér arra a jelenségre is, hogy az Oroszországi Föderáció pénzügyi támogatással járul hozzá a transznyisztiai nyugdíjasok és dolgozók anyagi juttatásainak biztosításához, valamint a helyi rendvédelmi erők működtetéséhez. Fontos alkotóeleme a térség gazdaságának az olyan Dnyeszter-menti lakosok jövedelme is, akik Oroszországban dolgoznak és a fizetésük nagy hányadát hazautalják. Az ilyen külföldről hazautalt fizetések nagyjából 80%-a Oroszországból érkezik az országba. Baban írásának 2015-ös megjelenésekor is igaz volt, hogy az oroszok a nemzetközi térben is igyekeztek a Dnyeszter-menti Köztársaság érdekeit képviselni, főleg az ukrán és a moldáv állammal szemben. Azóta ennek még nagyobb jelentősége van az orosz-ukrán viszonyok radikális romlása miatt, melyet a 2022-ben kirobbant háború idézett elő, ahogy ezt Lizzie Place (2024) is írja a Harvard International Review-on megjelent cikkében. Place (2024) írásában arra is felhívja a figyelmet, hogy a Transznyisztia körüli feszültség 2006-ban tovább fokozódott a 90-es évekhez képest, amikor az ukránok és a moldávok 2005-ös, az azt megelőző szabályokat szigorító vámreformjaira a Dnyeszter-mentiek úgy reagáltak, hogy egy nemzetközileg el nem ismert népszavazás keretein belül hivatalosan is Oroszország segítségéért folyamodtak a kérdésben.

A Dnyeszter-menti Köztársaság gazdaságára attól eltekintve, hogy nagyban függ az Oroszországból érkező támogatástól, jellemzőek még az Európai Unió felé mutató tendenciák is (Deen & Zweers, 2022). Bob Deen és Wouter Zweers (2022) jelentéséből azt olvashatjuk ki, hogy az elmúlt évtizedben a transznyisztiai szakadár terület számára drasztikusan megnőtt az EU felvevőpiacának a szerepe. Ennek az egyik legfőbb oka az, hogy a Dnyeszter-menti Köztársaság is elfogadta azt a 2014-ben létrehozott Deep and Comprehensive Free Trade Agreement (DCFTA) nevű kereskedelmi szerződést, melyet Moldova kötött az EU-val (Deen & Zweers, 2022). Deen és Zweers (2022) írása szerint 2019 és 2021 között a Transznyisztriából kiáramló exportnak, Moldovát nem számítva minden évben több mint fele az Európai Unió

államaiba ment, amit Oroszország követett, de csak 20%-kal, illetve 2021-ben már 14%-kal. A térség gazdasági értelemben vett nyugati fókuszát tovább erősítette az, hogy Ukrajna 2022 februárjában lezárta határait a Dnyeszter-menti Köztársasággal, így az elvesztette a hozzáférését az ukrán piachoz, illetve ami ennél is fontosabb, az odesszai kikötőhöz (Foster, 2024).

Oroszország politikai támogatásának jelentőségét Transznyisztria felé tovább növelheti az ezen dolgozat írásakor regnáló Európa-barát, Maia Sandu által vezetett moldáv politikai hatalom munkássága, melyet a 2024. november eleji elnökválasztás eredménye értelmében folytathat is a jelenlegi moldovai vezetés (Giordano, 2024).

4. A földrajzi adottságok felhasználhatósága katonai stratégiai célokra

Ez a fejezet azt elemzi, hogy a második fejezetben bemutatott földrajzi tulajdonságokat miként tudják kihasználni a felek a stratégiai céljaik elérése érdekében. Arról is lesz szó továbbá, hogy az ilyesfajta célok eléréséhez szükséges hadmozdulatokat az orosz-ukrán front jelenlegi állása szerint milyen eséllyel lehetne megvalósítani. A téma hatékony vizsgálata érdekében a fejezet először meghatározza azt, hogy milyen fontos stratégiai célok jöhetnek szóba, amelyet Oroszország elérhet Odessza megye területén a Dnyeszter-menti Köztársaság közreműködésével. A stratégiai szempontból fontos célok megállapításához ezen a ponton a dolgozat használja a hivatalos orosz külpolitikai stratégia a téma szempontjából releváns elemeit (The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 2023).

Az Oroszországi Föderáció külpolitikai koncepciója¹⁷ (2023) című stratégiai tervezet több szempontból is fogalmaz meg megvalósítandó gyakorlatokat az ország külpolitikájával kapcsolatban. Ilyen releváns szempontok a fizikai biztonság, a politikai biztonság, a gazdaság és a kultúra is (The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 2023). Röviden összefoglalva ezekkel a külpolitikai tényezőkkel kapcsolatban a dokumentum megfogalmazza, hogy Oroszország fő céljai közé emeli a szomszédos, illetve a régióban elhelyezkedő államok¹⁸ katonai stabilitását, illetve a folyamatban lévő konfliktusok megoldását, a feszültségek csökkentését (The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 2023). További célként értelmezi az orosz stratégia szövetségeseivel való gazdasági együttműködés fejlesztését, illetve az Oroszországot is magukban foglaló nemzetközi szervezetek hatékony működésének fenntartását (The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 2023). Ilyen szervezet például a Független Államok Közössége¹⁹ is, melynek 2014-ig Ukrajna is tagja volt, Moldova viszont egészen máig az (WorldData.info, 2024). Kulturális tekintetben kiemeli a dokumentum még a külföldön élő orosz etnikumú és/vagy orosz nyelvű lakosságának kulturális és emberjogi értelemben vett érdekeinek védelmét is (The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 2023). Ez utóbbi narratíva is könnyen rávetíthető Ukrajnára, ahogy ez már 2022-ben is érzékelhető volt Adams BBC-n megjelent cikkében. Moldova esetében

¹⁷ A dokumentum angol, az eredeti honlapon (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation - The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation) is olvasható címe „The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation”

¹⁸ Ezeket az államokat a dokumentum összefoglaló néven „Közel-külföld-ként” (*Near Abroad*) nevezi meg (The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 2023).

¹⁹ Commonwealth of Independent States (WorldData.info, 2024)

pedig az ezen dolgozat korábbi fejezetében (2.1. fejezet, 5-6. oldal) tárgyalt etnikai megoszlásra vonatkozó adatok igazolják a megközelítést orosz szemszögből.

Az előzőekben vizsgált külpolitikai alapvetések tisztázását követően a dolgozat azt értékeli, hogy az említett politikai motivációkra alapozva Oroszországnak milyen gyakorlati céljai lehetnek a vizsgált területen. Katonai stratégiai szempontok alapján mindenképpen a nyersanyag, illetve a különböző természetes erőforrások a legkevésbé releváns tényező Odessza megye területén, ami az Oroszországi Föderáció számára vonzó lehet. Ahogy a második fejezetben is tárgyaltam, az itt található nagymennyiségű gyógyhatású iszap még az erre épülő gyógyfürdőkultúrával együtt sem valószínű, hogy elégséges motiváció egy nagyhatalmi, vagy legalábbis regionális hatalmi státuszra törő államnak, hogy harmadik felet vonjon be egy agresszív háborúba. Ugyanez vonatkozik a tengerparthoz közel eső aranyérclelőhelyekre, valamint az olyan természeti adottságokra, mint a nemzeti parkok és környékük.

Meglátásom szerint, ami Oroszország számára stratégiaiilag meghatározóan fontos lehet Odessza megye délnyugati felét illetően kifejezetten természetföldrajzi megközelítésből, az maga a földrajzi fekvése. Mint ezt már korábban térképek (8. ábra, 10. ábra) segítségével is bemutatta a dolgozat, Odessza megyének a Dnyeszter-torkolattól délnyugatra eső része déli irányból mintegy átöleli a Moldovai Köztársaság területét. Ez azért jelentős pozíció Oroszország számára, mert meglehetősen erős politikai érdekek fűzik a Moldovában történő befolyásszerzéshez és az ország Európai Uniótól, valamint a Nyugattól való távoltartásához, ahogy ez a 2024. októberi választások körül kirobbant botrányban is megmutatkozott (Rainsford & Gozzi, 2024). Az említett Odessza megyei terület felett megszerzett katonai ellenőrzés lehetővé tenné az oroszok számára, hogy a jelenleg sem NATO, sem EU tagsággal nem rendelkező Moldovát nagymértékű nyomás alá helyezték katonai és politikai értelemben egyaránt (NATO, 2024; European Union, 2024). Ez a helyzet abból kifolyólag jelenthet Moldova számára súlyos problémát, mert a The Military Balance 2024-es adatai szerint a Moldáv Köztársaság katonai erő tekintetében a maga alig több mint 5 000 fős hadseregével és kevesebb, mint egymilliárd dolláros éves védelmi költségvetésével jelentősen alulmúlja Ukrajna képességeit, érdemben nem is összehasonlítható. Moldova tehát valószínűleg nem lenne képes olyan hatékony védekezésre egy esetleges orosz megszállás esetén, mint teszi ezt Ukrajna, amelynek a védelmi költségvetése a 2022-ben kirobbant háború előtt is meghaladta a

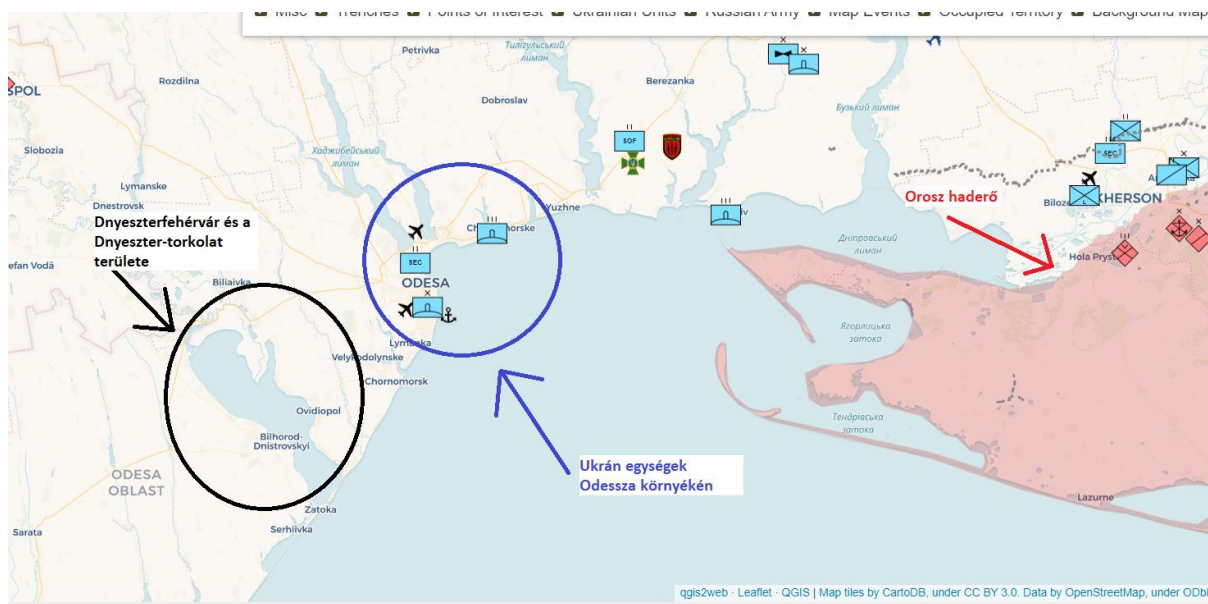
4 milliárd dollárt, aktív katonai állománya pedig közel 200 000 főből állt (The International Institute for Strategic Studies, 2022)²⁰.

Az oroszok számára stratégiai szempontból fontos tényezők sorában a következő, hasonlóan jelentős dolog Odessza megyében maga az odesszai, valamint a környező kisebb kikötők megszerzésének a lehetősége, valamint Izmajil elfoglalása esetén Európa egyik legjelentősebb folyójához, a Dunához való hozzáférés. Az odesszai, a csornomorszki, valamint a dnyeszterfehérvári kikötők megszerzésével Oroszország Szevasztopol mellett újabb jelentős kijáratra tenne szert a Fekete-tengerre. Ennek már a természeti erőforrások tekintetében is lehet jelentősége, ugyanis ezzel a korábban tárgyalt (2.2. fejezet, 20. oldal) Krím-félszigethez közelebb eső földgáz és kőolajlelőhelyeket nagyjából körülölelné az Oroszországi Föderáció által ellenőrzött tengerparti terület, ami egyértelműen növelné a terület védhetőségét katonai értelemben. Az Odessza megyében található kikötők, főleg az odesszai kikötő birtoklása az oroszokat feltehetőleg egy erős alkupozícióba helyezné akár a Földközi-tengerre való kijutás tekintetében is. Emellett szóló erős érv, hogy az odesszai kikötő nagyszámú ország számos kikötőjével van összeköttetésben, illetve, mint már a dolgozat tárgyalta (2.2. fejezet), fontos kiindulópontja rengeteg gabona-, élelmiszer-, és olajipari termék-szállítmánynak. A Dunához való hozzáférés Izmajil városa révén szintén tartogat magában értékeket. Ilyen például az a tény, hogy a Duna Európa második leghosszabb folyója a Volga után (Pinka & Penčev, 2024). A folyó gazdasági előnyei közül fontos kiemelni, ahogy teszi ezt Pinka és Penčev (2024) is, hogy az európai folyami közlekedés meghatározó eleme, olyan nagyvárosokat összekötve, mint Regensburg, Bécs, Pozsony, Budapest, Belgrád stb. (Pinka & Penčev, 2024). A közlekedésen és a vízi szállításon kívül fontos felhasználási területei még a vízenergia-termelés, az ipari és lakossági vízellátás, valamint a halászat is (Pinka & Penčev, 2024).

A Dnyeszter-menti Köztársaság orosz–ukrán háborúban történő stratégiai célú felhasználásának lehetőség már több forrásban megjelent, nem a jelen dolgozatban merül fel először. A The Guardian nevű brit hírportálon például már 2024 februárjában (The Guardian, 2024), valamint a moldovai választásokhoz közeledve októberben (Sauer, 2024) is jelentek meg cikkek, melyek felhívták a figyelmet a transznyisztiai térség földrajzi fekvéséből eredő esetleges Ukrajnát érintő fenyegetésekre. A fejezet következő részében a térség földrajzi áttekintésében felvázolt releváns geográfiai tulajdonságainak kihasználhatósága lesz fókuszban.

²⁰ Ukrajna vonatkozó adatai jelenleg azt mutatják, hogy a védelmi költségvetése meghaladja a 30 milliárd amerikai dollárt, aktív katonai állománya pedig félmillió és 800 000 fő között mozog (The International Institute for Strategic Studies, 2024).

Kezdve a domborzati adottságokkal, mint már szó volt róla, a Dnyeszter-menti Köztársaságból Odessza megye felé tartó katonai alakulatok semmilyen természetes akadályba nem ütköznének, ugyanis a terület egy összefüggő síkvidék. Ezt az is segíti transznyisztriai szempontból, hogy mivel a Dnyeszter folyása észak-déli irányú, ezért a nagyon rövid, alacsony szintemelkedéssel járó utat az ellenséges terület irányába lejtmenetben tehetnék meg. Kicsit több, mint 60 km megtétele után, már elérnék a Dnyeszter torkolatának területét, majd további 50 kilométer után már Dnyeszterfehérvárnál lennének. Ez önmagában feltételezi azt is, hogy a Dnyeszter-torkolat területének legalább a délnyugati partszakaszát ellenőrzés alatt tartják, ezzel magának Odessza megyének a délnyugati területeit elzárva az ország többi részétől. Az imént felvázolt műveletnek azért lehet valós veszélye, mert a MilitaryLand (2024) legfrissebb adatai alapján Dnyeszterfehérvár és a Dnyeszter-torkolat környékén nincs jelentősebb ukrán katonai egység. A legközelebbi ukrán erők Csornomorszk és Odessza területén találhatók, ahol két légvédelmi ezred (160th Anti-Aircraft Missile Brigade, 38th Anti-Aircraft Missile Regiment) és egy nemzetőr zászlóalj (34th Separate Battalion, National Guard) található (MilitaryLand, 2024). A Pentagon katonai egységek méretére vonatkozó meghatározásai alapján így Odessza környékén kb. 7000–10 000 ukrán katona tartózkodhat jelenleg (U.S. Department of Defense, 2024).

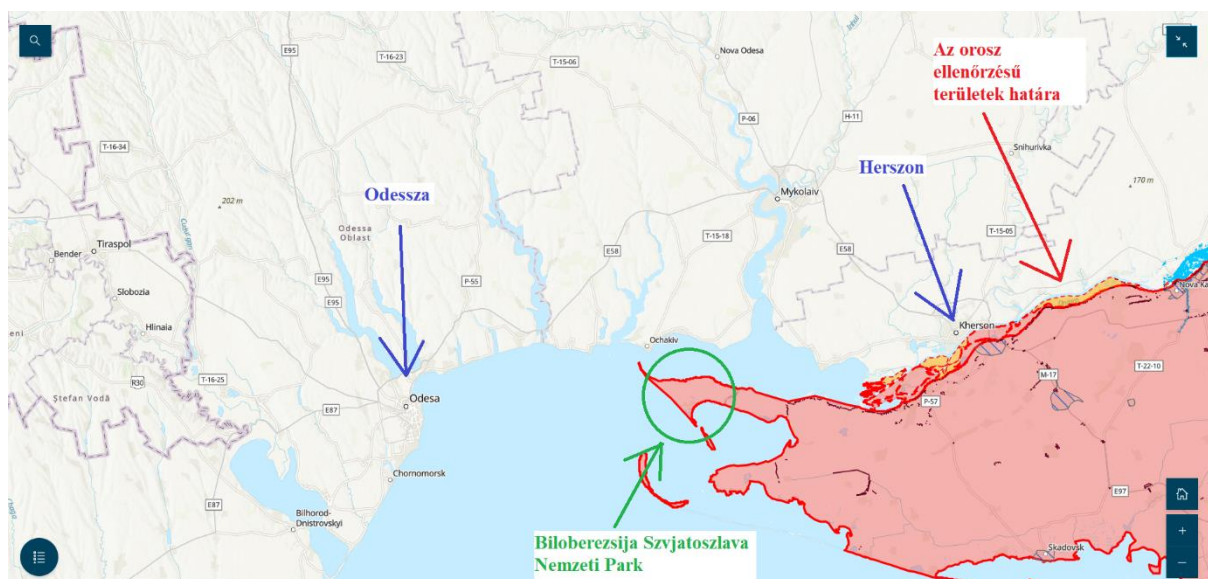
14. ábra: Odessza környéki ukrán katonai egységek elhelyezkedése a Dnyeszter-torkolat területéhez és a kherszoni fronthoz képest (forrás: MilitaryLand, 2024; <https://militaryland.net/maps/deployment-map/> + saját szerkesztés; letöltés ideje: 2024. 10. 26.)

Említésre méltó katonai jelenlét hiányában tehát Odessza megyének a Dnyeszter-torkolattól délnyugatra eső részére a transznysztiai katonai erők bevetésével viszonylag kis erőfeszítéssel kiterjeszthető lenne az oroszbarát katonai befolyási terület. Ez fokozottan helytálló lehet azt figyelembe véve, hogy a megye leginkább távoli, délnyugati irányban elhelyezkedő jelentős városa, Izmajil is két és fél órán belül megközelíthető a Dnyeszter-torkolat délnyugati partvidékének egész területéről (Google Maps, 2024). A 2024 augusztusában az ukránok által végrehajtott kurszki betörésben nagyjából 1000 ukrán katona vett részt, ahogy ezt Myre (2024) írja az NPR híroldalon megjelent cikkében. A példa relevanciája itt annyiban helytálló, hogy a betörés óta eltelt kb. három és fél hónap után sem tudták az orosz erők teljesen visszaszerezni a katonai ellenőrzést az elvesztett kurszki területek fölött (Institute for the Study of War, 2024). Ezt az adatot alapul véve az a gondolat sem a valóságtól elrugaszkodott, hogy a Dnyeszter-menti erők a területükön állomásozó kb. 1500 orosz katonával kiegészülve huzamosabb ideig tudnák tartani Odessza megye délnyugati területeit, még azzal kiegészítve sem, hogy feltételezhetően a transznysztiai katonai erők technikai fejlettsége nem éri el a NATO és a Nyugat által támogatott ukrán haderőét.

Magát Odesszát vizsgálva már nagy valószínűséggel mások lennének a körülmények. Ennek három oka van. Az első itt is tisztán földrajzi eredetű, mégpedig az, hogy Odessza már nincs elválasztva az ország többi részétől a Dnyeszter-torkolat által, így a torkolat területének katonai ellenőrzése és biztosítása révén Odesszát nem lehet leválasztani az utánpótlási útvonalokról. A második tényező nemrégiben tárgyalt (4. fejezet, 27. oldal) katonai erők jelenléte, amelyek Odesszában, illetve az Odesszától alig 20 km távolságra fekvő Csornomorszkban állomásoznak (Google Maps, 2024). Egy ilyen több ezres létszámú ukrán ellenállás valószínűleg lehetetlenné tenné a gyors katonai eredmények elérését egy transznysztiai katonai művelet során, azzal együtt is, hogy a korábban tárgyaltak (2.1. fejezet, 10. oldal) alapján a Tiraszpol-Odessza távolság nem éri el egészen a 100 km-t és természetes akadály sincs a két város között. A harmadik oka annak, hogy Odesszát sokkal nehezebben lehetne egy Dnyeszter-menti Köztársaságból végrehajtott gyors hadművelettel katonai ellenőrzés alá vonni az maga a város gazdasági jelentősége, amelyet főleg kikötője szolgáltat neki. Ez a gazdasági jelentőség, amelyről a földrajzi áttekintés (2.2. fejezet) során több ízben is szó esett, feltételezhetően elegendő stratégiai súlyt jelent a városnak ahhoz, hogy egy esetleges támadás esetén erősítésként további katonai erőket csoportosítson oda az ukrán vezetés, ha a szükség azt kívánja. Erre a MilitaryLand (2024) interaktív térképe alapján meg volna a lehetőség, ugyanis Odesszától Google Maps (2024) alapú mérésekből kiindulva nagyjából 75 km-re északkeletre, Berezanka, Ribakivka, és Ocsakiv települések környékén állomásozik még egy határőrezred

(10th Mobile Border Detachment Dozor), egy önkéntesekből álló katonai hírszerző zászlóalj (8th Battalion, Ukrainian Volunteer Army, HUR MO), egy további hírszerző ezred (Team NOBODY, Timur Battalion, HUR MO), valamint egy légvédelmi dandár (7th Anti-Aircraft Missile Division) is.

Meglátásom szerint egy Odessza felé irányuló transznizsriai katonai művelet sikeres végrehajtására abban az esetben lehetne esély, ha az északnyugati irányból érkező Dnyesztermenti erőket kiegészítené egy keleti irányból érkező orosz támadás, ezzel két fronton is támadás alá véve a megyeszékhelyet. Az Institute for the Study of War legfrissebb (2024. 10. 27.) jelentései alapján azonban az orosz hadsereg Odesszához legközelebb eső műveletei Herszonnál zajlanak, Odesszától kb. 180 kilométerre (Google Maps, 2024). Érdeemes megemlíteni, hogy Herszon és Odessza között hozzávetőlegesen félúton található még egy jelentős város, Mikolajiv, amely szintén megyeszékhely (Google Maps, 2024). Az Institute for the Study of War legfrissebb adatai alapján az Odessza megyéhez legközelebb eső orosz ellenőrzés alatt álló terület a Google Maps (2024) szerint az Odesszától 64, Juzsnétól pedig közel 40 km-re elhelyezkedő Biloberezsija Szvjatoszlava Nemzeti Parknál található. Egy természetvédelmi terület pedig nem gondolom, hogy megfelelő infrastruktúrával rendelkezik ahhoz, hogy nagyszabású tengeri akciót lehessen a partjairól indítani, tekintve, hogy a nemzeti park területéről Odessza megye megközelítése csak vízi úton lehetséges közvetlenül (Google Maps, 2024).

15. ábra: Az orosz erők által ellenőrzött területek elhelyezkedése Odesszához képest (forrás: Institute for the Study of War, 2024; <https://storymaps.arcgis.com/stories/36a7f6a6f5a9448496de641cf64bd375> + saját szerkesztés; letöltés ideje: 2024. 10. 27.)

Az imént értékeltek alapján tehát kevésbé valószínű egy sikeres Dnyeszter-menti Köztársaságból indított katonai akció közvetlenül Odessza ellen azzal egyidejű orosz támogatás nélkül.

5. Következtetések

A gondolatmenet végére érve az eddigiekben lefektetettek alapján megállapítható, hogy Odessza megye területének délnyugati része többféle okból is nagyon értékes célpont lenne Oroszország számára. Ezek közül a legfontosabb egyrészt a terület fekvéséből adódó pozíció megszerzése lenne, melynek birtokában jelentékeny nyomásgyakorlásra lennének képesek Moldovával szemben politikai és katonai értelemben egyaránt azzal a céllal, hogy saját érdekkörükhöz közel tudják tartani az országot a Nyugattal szemben. A másik stratégiai jelentőségű tényező pedig a dolgozat eredménye értelmében az Odesszában és környékén elhelyezkedő kikötők meghatározó szerepe a világ tengeri kereskedelmében, valamint Ukrajna hajóiparában. Említésre érdemesek lehetnek itt továbbá az értékes mezőgazdasági területek is. A dolgozat során kiderült az is, amire a jelen kutatás elsősorban kereste a választ. Ez pedig az, hogy a térség földrajzi adottságai önmagukban egyáltalán nem képeznek akadályt egy esetleges Dnyeszter-menti Köztársaságból indított katonai offenzíva lebonyolítása előtt Odessza megye irányába. Abban, hogy a dolgozat végül erre a következtetésre jutott ezzel a kérdéssel kapcsolatban több dolog is közrejátszik. Először is feltárta a szöveg a terület demográfiai tényezőit, melyek a transznyisztiai orosz többség és politikai beágyazottság révén lehetővé teszik a hatékony orosz érdekérvényesítést a Dnyeszter-menti *de facto* állam területén. A népességi adatok alapján azzal kapcsolatban is határozott következtetéseket lehet levonni, hogy a másik oldalról nézve Odessza megye csekély népsűrűsége lehetővé tenné a Dnyeszter-torkolattól délnyugatra fekvő területek katonai ellenőrzés alá vonását. A domborzati viszonyok szintén a transznyisztiai erőknél kedveznek. A támadást sík terepen kellene végrehajtani, illetve még az enyhe szintemelkedés, ami tapasztalható is lejtmenetet biztosít számukra a célterületek irányában. A természetes akadályok, mint a Dnyeszter és annak a torkolata, valamint délen a Duna sikeres akciók esetén mind jól kihasználhatók lennének számukra a pozícióik védelmezésében és fenntartásában. A térség fontosabb városai (beleértve Odessza megyét és Transznyisztiaát is) között húzódó viszonylag rövid távolságok szintén a támadó félnek kedveznek, valamint az utánpótlások szállításának idejét is megrövidítik. A tárgyalt katonai jelenlét, illetve annak a hiánya Odessza megye délnyugati területein szintén azt a hipotézist támasztja alá, miszerint ezt a területet koránt sem lehetetlen orosz érdekek mentén katonai eszközökkel leválasztani Ukrajnáról a Dnyeszter-menti Köztársaság közreműködésével. Odessza városának megtámadása azonban a fokozottabb ukrán katonai jelenlét és a magas lélekszám miatt jóval kisebb eséllyel kivitelezhető sikeresen. Hozzáadódik

a dologhoz az is, hogy Odessza a Dnyeszter torkolatától északkeleti irányban fekszik, így a várost a torkolat partvidékének megszállásával nem lehet elvágni Ukrajna többi részétől. Egy ilyen akció végrehajtásához a dolgozatban kifejtett gondolatmenet alapján arra lenne szükség, hogy az orosz hadsereg az ellenkező irányból egyidejűleg meg tudja közelíteni a várost. Ehhez azonban jelenleg nagyon messze van az orosz hadsereg Odesszától. Összességében tehát a dolgozat következtetése ezzel kapcsolatban az, hogy csupán a Dnyeszter torkolatától délnyugatra húzódó terület katonai ellenőrzés alá vonása lehetséges a hadszíntér jelenlegi (2024. 11. 01.) állását, valamint a terület földrajzi tulajdonságait figyelembe véve.

Hozzáadódnak azonban az előbbiekhöz a politikai és gazdasági tényezők is, melyekről röviden szintén említést tett a dolgozat. Ezen tényezőknek az aktuális állásából úgy látszik, hogy a Dnyeszter-menti Köztársaság gazdaságilag egyre inkább támaszkodik az Európai Unió piacára, illetve a moldovai politika nyugati orientációt tükröző tendenciát mutat. Ilyen körülmények között az Oroszországi Föderációnak fokozottan érdekében állhat a politikai befolyása alá tartozó Transznisztriaiban fenntartani a jelenlegi *status quo*-t. A *status quo* fenntartására pedig nem biztos, hogy a legcélravezetőbb módszer harmadik szereplőként beszállni egy háborúba az agresszor oldalán. Ezért végső soron úgy látom, hogy bár katonailag és földrajzilag ennek nem lenne akadálya, gazdasági és politikai megfontolásból jelenleg nem lenne kifizetődő Oroszország számára elindítani a Dnyeszter-menti Köztársaság területéről egy ilyen akciót. Ha azonban a Herszonnál lévő frontot áttörik az oroszok, és el tudnak jutni Odesszáig a jövőben, a körülmények radikális mértékű megváltozása miatt érdemes lesz felkészülni egy ilyen forgatókönyvre.

6. Felhasznált források

- Adams, P. (2022. március 26.). *BBC: Russia targets east Ukraine, says first phase over*. Forrás: BBC Web site: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60872358>
- Baban, I. (2015). *The Transnistrian Conflict in the Context of the Ukrainian Crisis*. NATO Defense College.
- BBC News. (2023. május 22.). *BBC News: Transnistria profile*. Forrás: BBC Web site: <https://www.bbc.com/news/world-europe-18284837#:~:text=TRANSNISTRIA:%20FACTS.%20Capital:%20Tiraspol.%20Area:%204,163>
- Bilhorod-Dnistrovsky Sea Trade Port. (2024. október 12.). *Bilhorod-Dnistrovsky Sea Trade Port: Home*. Forrás: Bilhorod-Dnistrovsky Sea Trade Port Web site: <https://bd-port.com.ua/en/main-en/>
- CIA. (2024. szeptember 30.). *CIA World Factbook: Moldova*. Forrás: CIA Web site: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/moldova/#geography>
- CIA. (2024. október 4.). *CIA: Country Factsheet - Moldova*. Forrás: CIA Web site: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/moldova/factsheets/>
- CIA. (2024. október 12.). *CIA: Maps-Ukraine*. Forrás: CIA Web site: <https://www.cia.gov/resources/map/ukraine/>
- City Population. (2024. szeptember 26.). *City Population: Moldova (Transnistria)*. Forrás: City Population Web site: <https://www.citypopulation.de/en/moldova/transnistria/admin/>
- City Population. (2024. szeptember 26.). *City Population: Ukraine: Administrative Divisions*. Forrás: City Population Web site: <https://www.citypopulation.de/en/ukraine/admin/>
- Curtea Constituțională a Republicii Moldova. (1994. július 27.). *Curtea Constituțională a Republicii Moldova: CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA*. Forrás: Curtea Constituțională a Republicii Moldova Web site: https://www.constcourt.md/public/files/file/Actele%20Curtii/acte_en/MDA_Constituti on_EN.pdf
- Deen, B., & Zweers, W. (2022.). *Walking the tightrope towards the EU: Moldova's vulnerabilities amid war in Ukraine*. Hága: Clingendael.
- Dniester Commission. (2024. szeptember 30.). *Website of the Dniester Commission: Region*. Forrás: Dniester Commission Web site: <https://dniester-commission.org/en/dniester-river-basin/region/#:~:text=The%20total%20population%20of%20the%20Dniester>
- Dubossary HPP. (2024. október 1.). *Dubossary HPP: Our story*. Forrás: Dubossary HPP Web site: <https://ges-dubossary.ru/nasha-istoriya/>
- European Union. (2024. október 25.). *European Union: EU countries*. Forrás: European Union Web site: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-countries_en

- European Union. (2024. szeptember 27.). *European Union: EU enlargement*. Forrás: European Union Web site: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-enlargement_en
- European Union External Action. (2024. szeptember 30.). *European Union External Action: Where we work?* Forrás: European Union External Action Web site: <https://eubam.org/where-we-work/>
- Florea, A. (2014.). De Facto States in International Politics (1945–2011): A New Data Set. *International Interactions*, 40(5), 788-811.
- Foster, S. D. (2024.). *A Journal of Social Justice*, 115-129.
- Giordano, E. (2024. november 4.). *Politico: EU leaders exult at Moldovan president's reelection as pro-Russian opposition whines*. Forrás: Politico Web site: <https://www.politico.eu/article/pro-eu-moldova-president-maia-sandu-pro-russian-opposition-alexandr-stoianoglo/>
- Google Maps. (2024. október 5.). *Google Maps*. Forrás: Google Maps Web site: https://www.google.com/maps/@46.7317933,30.141531,9z?entry=ttu&g_ep=EgoyMDI0MTAwMi4xIKXMDSOASAFQAw%3D%3D
- Institute for the Study of War. (2024. október 26.). *Institute for the Study of War: Institute for the Study of War*. Forrás: Institute for the Study of War Web site: <https://storymaps.arcgis.com/stories/36a7f6a6f5a9448496de641cf64bd375>
- Institute for the Study of War. (2024. október 25.). *Institute for the Study of War: Russian Offensive Campaign Assessment, October 25, 2024*. Forrás: Institute for the Study of War Web site: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-october-25-2024>
- Internet Encyclopedia of Ukraine. (2024. október 11.). *Internet Encyclopedia of Ukraine: Tylihul Estuary*. Forrás: Internet Encyclopedia of Ukraine Web site: <https://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages/T/Y/TylihulEstuary.htm>
- Kiprop, J. (2018. december 4.). *World Atlas: What Are The Major Natural Resources Of Moldova?* Forrás: World Atlas Web site: <https://www.worldatlas.com/articles/what-are-the-major-natural-resources-of-moldova.html#:~:text=Natural%20Resources%20of%20Moldova%201%20Arable%20Land%20Arable,6%20Beautiful%20Scenery%20...%207%20Human%20People%20>
- Mappr. (2024. október 5.). *Mappr: Oblasts of Ukraine (27 Administrative Regions)*. Forrás: Mappr Web site: <https://www.mappr.co/counties/ukraine-oblasts/#:~:text=The%20below%20map%20shows%20the%20Oblasts>
- MilitaryLand. (2024. október 26.). *MilitaryLand: Deployment Map of Ukrainian & Russian Units*. Forrás: MilitaryLand Web site: <https://militaryland.net/maps/deployment-map/>
- Myre, G. (2024. augusztus 8.). *NPR: In a surprise attack, Ukraine sends a large force into western Russia*. Forrás: NPR Web site: <https://www.npr.org/2024/08/08/g-s1-15918/ukraine-surprise-attack-into-russia>

- NATO. (2024. október 25.). *NATO: NATO on the map*. Forrás: NATO Web site: <https://www.nato.int/nato-on-the-map/#lat=50.81230205407547&lon=6.409341573753942&zoom=0&layer=1>
- Our World in Data. (2024. október 8.). *Our World in Data: Population*. Forrás: Our World in Data Web site: <https://ourworldindata.org/grapher/population?time=2002..latest&country=~MDA>
- Ozberk, T. (2022. április 5.). *Defence Procurement International: Why is Odessa important for Russia?* Forrás: Defence Procurement International Web site: <https://www.defenceprocurementinternational.com/features/sea/why-is-odessa-important-for-russia>
- Pinka, P. G., & Penčev, P. G. (2024. szeptember 27.). *Britannica: Danube River*. Forrás: Britannica Web site: <https://www.britannica.com/place/Danube-River>
- Place, L. (2024. október 21.). *Harvard International Review: Transnistria: Russia's Next Battlefield*. Forrás: Harvard International Review Web site.
- Population Statistics of Eastern Europe and former USSR. (2024. október 4.). *Moldova: Ethnic composition: 2014 census*. Forrás: Population Statistics of Eastern Europe and former USSR Web site: <http://pop-stat.mashke.org/moldova-ethnic2014.htm>
- Population Statistics of Eastern Europe and former USSR. (2024. szeptember 26.). *Moldova-Transnistria - Ethnic composition: 2015 census*. Forrás: Population Statistics of Eastern Europe and former USSR Web site: <http://pop-stat.mashke.org/pmr-ethnic2015.htm>
- Prorodni Parky. (2024. október 12.). *Prorodni Parky: Tuzly Estuaries National Park*. Forrás: Prorodni Parki Web site: <https://www.nationalparks.in.ua/pryrodni-parky/odesa/tuzlovski-lymany/>
- Rainsford, S., & Gozzi, L. (2024. október 20.). *BBC: Moldova says 'Yes' to pro-EU constitutional changes by tiny margin*. Forrás: BBC Web site: <https://www.bbc.com/news/articles/c1wnr5qdx7o>
- Rubio, S. (2024. február 1.). *Dniester Commission: Dniester River Basin – Shaping Lives Across Three Nations*. Forrás: Diester Commission Web site: <https://dniester-commission.com/dniester-river-basin/#:~:text=The%20Dniester%20River%20Basin,%20an%20ecological>
- Sauer, P. (2024. október 12.). *The Guardian: 'Russia's dirty money will hijack our democratic process': how tiny Moldova fears Kremlin is fixing EU referendum*. Forrás: The Guardian Web site: https://www.theguardian.com/world/2024/oct/12/moldova-fears-kremlin-fixing-eu-referendum-russia?CMP=Share_AndroidApp_Other
- Seaport.com.ua. (2024. október 11.). *Seaport.com.ua: General information*. Forrás: State Enterprise Web site: <https://seaport.com.ua/general-information/>
- Shnyukov, E. F. (2019.). *Black Sea: The Future of the Mineral Resource Base. Geology and Mineral Resources of World Ocean*, 3-17.

- Smithsonian Magazine. (2024. október 11.). *Smithsonian Magazine: Kuyalnik Estuary*. Forrás: Smithsonian Magazine Web site: <https://photocontest.smithsonianmag.com/photocontest/detail/kuyalnik-estuary/>
- The Guardian. (2024. február 28.). *The Guardian: Transnistria appeals to Russia for 'protection', reviving fears for Moldova breakaway region*. Forrás: The Guardian Web site: https://www.theguardian.com/world/2024/feb/29/transnistria-moldova-breakaway-region-russia-protection-appeal?CMP=Share_AndroidApp_Other
- The International Institute for Strategic Studies. (2022.). *The Military Balance 2022*. London: Routledge.
- The International Institute for Strategic Studies. (2024.). *The Military Balance 2024*. London: Routledge.
- The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. (2023. március 31.). *The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation: The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation*. Forrás: The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation Web site: https://www.mid.ru/en/foreign_policy/fundamental_documents/1860586/
- Topographic Map. (2024. október 1.). *Topographic Map: Transnistria topographic map*. Forrás: Topographic Map Web site: <https://en-us.topographic-map.com/map-ghz3l/Transnistria/?center=47.49197%2C30.51418&base=2&popup=48.07037%2C28.68605&zoom=7>
- U.S. Department of Defense. (2024. október 26.). *U.S. Department of Defense: Military Units*. Forrás: U.S. Department of Defense Web site: <https://www.defense.gov/Multimedia/Experience/Military-Units/Army/#army>
- UkraineTrek. (2024. október 9.). *UkraineTrek: Odessa Oblast, Ukraine*. Forrás: UkraineTrek Web site: <https://ukrainetrek.com/odessa-oblast#:~:text=Odesa%20%28also%20known%20as%20Odessa%29%20is%20the%20capital,area%20of%20Ukraine%2C%20the%20largest%20region%20of%20Ukraine%29>
- USPA: Odesa Sea Port Authority. (2024. október 14.). *USPA: Odesa Branch of SE "Ukrainian Sea Ports Authority"*. Forrás: USPA Web site: <https://odesa.uspa.gov.ua/en/>
- World Population Review. (2024. október 4.). *World Population Review: Moldova Population 2024*. Forrás: World Population Review Web site: <https://worldpopulationreview.com/countries/moldova>
- World Ports Directory. (2024. október 11.). *World Ports Directory: Chornomorsk*. Forrás: World Ports Directory Web site: <https://ports.marinelink.com/ports/port/chornomorsk>
- WorldData.info. (2024. november 5.). *WorldData.info: Members of the CIS: Commonwealth of Independent States*. Forrás: WorldData.info Web site: <https://www.worlddata.info/alliances/cis-commonwealth-of-independent-states.php>

7. Mellékletek

- **1. táblázat kiegészítő magyarázat:** a táblázat első oszlopában a moldovai járások (*raion*) nevei láthatóak. A további oszlopokban a népességszámra vonatkozó adatok olvashatók le etnikai csoportokra lebontva. Balról jobbra: összes népesség, moldávok, románok, ukránok, gagauzok, oroszok, bolgárok, cigányok, nem sorolta magát sehova.
- **2. táblázat kiegészítő magyarázat:** a táblázat első és második oszlopában a Dnyesztermenti Köztársaság járásainak (*paŭon*²¹, *district*) nevei láthatóak először oroszul, cirill átíratban, majd angolul, latin betűs átíratban. A további oszlopokban a népességszámra vonatkozó adatok olvashatók le etnikai csoportokra lebontva. Balról jobbra: összes népesség, oroszok, moldávok, ukránok, bolgárok, gagauzok, fehéroroszek, németek, transznyisztiaiak, lengyelek, egyéb, nem sorolta magát sehova, nem válaszolt.
- **9. ábra kiegészítő magyarázat:** az ábrán látható hajózási útvonalak Csornomorszk-Várna, Csornomorszk-Samsun, Csornomorszk-Batumi és Csornomorszk-Poti között működnek.
- **10. ábra kiegészítő magyarázat:** a narancssárga vonalakkal lefedett terület jelzi Odessza megye területét, a lila körön belül található terület jelzi a Dnyeszter torkolatát.

²¹ Orosz kifejezés a járás, illetve a körzet szavakra, *raion*-nak kell olvasni.